СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 4.43, 21.32, 16.49;
Віцебск — 4.25, 21.30, 17.05;
Магілёў — 4.32, 21.21, 16.49;
Гомель — 4.37, 21.11, 16.34;
Гродна — 4.58, 21.47, 16.49;
Брэст — 5.09, 21.38, 16.29.

МЕСЯЦ:
Маладзік 1 чэрвеня.

ІМЯНІНЫ:
Кастуся, Алены, Міхаіла, Хведара;
Лешка, Клатыльды.

ЗВЯЗДА

3 ЧЭРВЕНЯ 1992 г.
серада, № 110 (21888)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

ДЗЕМЯНЦЕЙ. КОЗЕЛ. ХТО НАСТУПНЫ?

Зафіксаваны другі выпадак падпалу на лецішчах (дачах) кіраўніцтва Рэспублікі Беларусь у раёне вёскі Прылукі паблізу Слуцкай шашы.

Першы, нагадаем, здарыўся каля месяца назад — тады згарэла лецішча былога Старшыні Вярхоўнага Савета Беларусі Мікалая Дземянцея. А вечарам 29 мая такая ж доля напаткала лецішча намесніка старшыні Дзяржаўнага камітэта па працы і сацыяльнай абароне Аляксандра Козела, што знаходзіцца ў якіх-небудзь 300 метрах ад лецішча Мікалая Дземянцея.

Суседзі выклікалі пажарную ахову запозна — агонь ужо паспеў ахапіць увесь будынак... Па адной з версій, падпал учынілі падлеткі, якія займаюцца крадзяжамі.

БелаПАН.

І УКРАІНА МЁДАМ (ЦУКРАМ) ЗДАЕЦЦА

«Цукровая» праблема, калі не прыняць належных мер, можа аказацца яшчэ вастрэйшай. І калі раней у Гомельскай вобласці цукровыя буракі не вырошчвалі, а спадзяваліся на пастаўкі далёкай Кубы і блізкай сваячкі Украіны, дык зараз актыўна ўзяліся за ажыццяўленне рэспубліканскай комплекснай праграмы «Цукар».

Сёлета для гэтых мэт было закуплена 14 тон насення салодкіх каранёў і засеяна ім паўтары тысячы гектараў. У перспектыве намечана заняць пад гэту культуру 10 тысяч гектараў і давесці вытворчасць цукровых буракоў да 335 тысяч тон у год. Здаецца, тады не будзе праблем з салодкім.

Але ўжо на першых кроках праграмы ўзнікла нечаканая перашкода. У вобласці няма ніводнага цукровага завода, і гамяльчане звярнуліся ў іншыя вобласці рэспублікі з прапановай перапрацоўваць буракі. Але там паставілі ўмову — за кожную перапрацаваную тону назад у Гомель аддадуць толькі 25 кілаграмаў цукру. З гэтай прычыны абласны камітэт па сельскай гаспадарцы і харчаванню мае намер звярнуцца да ўкраінскіх заводаў.

Уладзімір ПЕРНІКАЎ.

«Вы заслугоўваеце таго, каб заняць дастойнае месца на карце Еўропы»,

— лічыць Мішэль Кінер, кіраўнік дэлегацыі з французскага горада Ліможа—пабрацімa Гродна

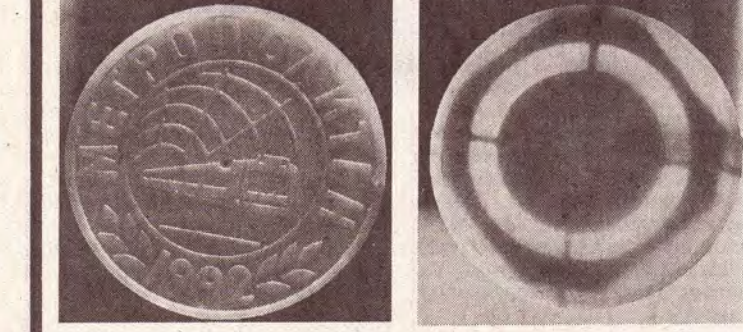
Некалькі дзён госці з Францыі знаходзіліся ў горадзе над Нёманам. Характэрная дэталь: ужо 13 гадоў існуюць сяброўскія сувязі паміж Гродна і Ліможам. Але толькі на гэты раз справа, здаецца, нарэшце перайшла ад турыстычнага абмену высокапастаўленымі дэлегацыямі да канкрэтнага супрацоўніцтва. Прынамсі, толькі цяпер французы папрасілі перадаць ім адпаведную дакументацыю з шэрагу гродзенскіх прадпрыемстваў, каб вывучыць іх магчымасці і потым скантактавацца.

На думку членаў французскай дэлегацыі, ёсць нядрэнныя перспектывы для супрацоўніцтва ў галіне керамічнай вытворчасці. Ёсць таксама ў іх жаданне наладзіць сувязі з пальчаткавай і абутковай фабрыкамі, з мастоўскімі дрэваапрацоўшчыкамі.

— Мы ўбачылі, што вашы прадпрыемствы маюць велізарны патэнцыял для развіцця ў будучым,— падкрэсліў Мішэль Кінер.— У Гродна вельмі выгаднае геаграфічнае становішча. У вас цудоўны шанц заняць дастойнае месца на карце Еўропы.

Барыс ПРАКОПЧЫК.

АДЗІН «ЗАЯЦ» НА ДЗЕСЯЦЬ ЖЭТОНАЎ

Стаміўшыся ад разлікаў, колькі сёння каштуе праезд у метро і колькі манет патрэбна, каб забяспечыць даўжэзную чаргу, Мінскі метрапалітэн зрабіў рашучы крок. На ўсіх станцыях нашы «драўляныя» і «звярыныя» разменьваюцца на жэтоны. Новая падземная «валюта» выраблена з пластмасы і мае надпіс па-руску «метрополитен». Магчыма, некалі мінскія падземныя магістралі дасягнуць радыусаў маскоўскага метро, але ж на сённяшні дзень надпіс на жэтоне не грэх было б зрабіць на беларускай мове. Да ведама фальшываманетчыкаў: падрабіць гэты просты з выгляду кругляшок немагчыма. Унутры жэтона схаваны металічны сакрэт. З дапамогай фотаапарата «ФЭД» (нездарма ён названы ў гонар прazарліўца Ф. Э. Дзяржынскага) мы зрабілі здымак гэтага «сакрэта» і прапануем паглядзець на нябачнае.

Яўген ПЯСЕЦКІ.

РАДЫЁФАКТ

У Рыа-дэ-Жанейра адкрыўся унікальны «Сусветны форум у інтарэсах Зямлі». Канферэнцыя Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па навакольным асяроддзі і развіцці будзе першай у гісторыі, дзе плануецца даць старт прынцыпова новаму этапу доўгатэрміновага міжнароднага партнёрства ў апошнім дзесяцігоддзі XX і наступным стагоддзі. У канферэнцыі прымуць удзел 175 дзяржаў—членаў ААН. Дэлегацыю Беларусі ўзначальвае Старшыня Вярхоўнага Савета Станіслаў Шушкевіч. Да цяперашняй канферэнцыі падрыхтаваны нацыянальны даклад Беларусі, у якім узнімаюцца экалагічныя і медыцынскія праблемы Чарнобыля, забеспячэнне ядзернай і радыяцыйна-экалагічнай бяспекі.

***

Сёння ў Мінску прадоўжыцца рабочая сустрэча старшынь вышэйшых арбітражных і гаспадарчых судоў Расіі, Беларусі, Узбекістана, Казахстана, Малдовы, Кыргызстана, Туркменістана.

***

Брэст зноў вырашыў адкрыць рэчавы рынак, які не дзейнічаў каля трох гадоў. Раней па патрабаванню гараджан «усесаюзную таўкучку» ў прыгранічным горадзе закрылі. Лічылася, што яна стымулюе рост злачыннасці, прыносіць нямала іншых клопатаў. І вось рынак будзе зноў адкрыты на ранейшым месцы, крыху інакш будзе арганізаваны гандаль, узрасце кантроль за парадкам.

***

Пры цяперашніх умовах эканомікі ўсё больш пацвярджаецца прыказка «Грошы не пахнуць». І не толькі сярод некаторых асоб, але і некаторых службаў. У пагоні за рублём даходзяць да абсурду. Напрыклад, калі вы захочаце атрымаць неабходную даведку на Бабруйскай чыгунцы па тэлефоне — вам яе не дадуць, а прапануюць паехаць за ёй у бюро даведак, а там за паслугу возьмуць тры рублі. А што калі прыклад з чыгуначнікаў возьмуць хуткая медыцынская дапамога, пажарная, міліцыя і іншыя службы?

***

Міма білетных кас у кінатэатрах Пінска праходзяць цяпер юныя гледачы. І гэта, як кажуць, стала законам для ўсіх дзяўчынак і хлопчыкаў з мнагадзетных сем'яў. Сесія гарсавета прыняла для іх спецыяльнае рашэнне аб бясплатным наведванні кінатэатраў у час летніх канікулаў.

Малое прадпрыемства «Агат» у Брэсце спецыялізуецца на ўстаноўцы і гарантыйным абслугоўванні тэлефонных аўтаматычных станцый тыпу «Інтэрфон-32». Яны разлічаны на 90 нумароў і карыстаюцца шырокім попытам у заказчыкаў. Сёлета ў горадзе ўстаноўлена ўжо 300 такіх тэлефонных станцый у офісах, гасцініцах, бальніцах, дачных пасёлках.

НА ЗДЫМКУ: супрацоўніца «Агата» Ларыса ІЛЬЮЧЫК дэманструе малагабарытную тэлефонную станцыю тыпу «Інтэрфон-32».

Фота Эдуарда КАБЯКА. (БЕЛТА).

СКАЎТЫ ПАЧЫНАЮЦЬ СА СПРЭЧАК

МІНСК. З рознагалоссяў пачала сваё існаванне арганізацыя беларускіх скаўтаў. Пасля рэгістрацыі ССБ (Саюз скаўтаў Беларусі) ад яго адгалінавалася група жадаючых пашырэння скаўтскіх традыцый, але толькі па нацыянальнай прыкмеце. У сваю чаргу ССБ, сабраўшыся на свой з'езд, вырашыў не адступаць ад лініі на прыцягненне ў арганізацыю дзяцей самых розных нацыянальнасцей і веравызнанняў. Хто мае рацыю — пакажа час.

З ЭКАЛОГІЯЙ НЕ ЖАРТУЮЦЬ

ЛУНІНЕЦ. Падатковая інспекцыя горада закрыла разліковыя рахункі мясцовага камбіната бытавога абслугоўвання і райсельбуда з-за няўплаты падатку за карыстанне прыроднымі рэсурсамі. Справа ў тым, што ў сувязі з дзеючым заканадаўствам, прадпрыемства або арганізацыя, якая мае больш пяці аўтамашын, павінна выплачваць так званы падатак па экалогіі. Кіраўнікі лунінецкіх прадпрыемстваў гатовы заплаціць падатак, але рахункі будуць адкрыты толькі пасля таго, як пакараюць вінаватых у несвоечасовым яго ўнясенні.

АКТУАЛЬНАЕ ІНТЭРВ'Ю

СЯДЗІМ НА НАФЦЕ ЦІ НА ПРЫНЦЫПАХ?

Нафты і нафтапрадуктаў у рэспубліцы многа. Відаць, такая катэгарычная заява выкліча бурны ўсплёск эмоцый сярод стомленых пошукамі паліва і сыравіны хімікаў, энергетыкаў, транспартнікаў. І тым не менш, як сведчыць аналіз некалькіх апошніх таргоў Беларускай біржы нафтапрадуктаў і палімераў у Віцебску — ББНП, завозімага ёю тавару хопіць, каб перакрыць з лішкам узнікшы ў рэспубліцы дэфіцыт. Але купляюць нафтапрадукты малдаване, украінцы, прыбалты, свой жа брат расіянін. І толькі ў Беларусі купцоў не знаходзіцца.

Парадаксальная сітуацыя. Напомнім, што нашы нафтаперапрацоўчыя заводы ў Наваполацку і Мазыры загружаны цяпер прыкладна на 60 працэнтаў. У выніку яны трымаюць на паўгалодным пайку сваіх спажыўцоў, а тыя — сваіх. Аднак ніхто з іх таксама не паквапіўся на біржавы бензін, дызельнае паліва і іншыя нафтапрадукты. У чым жа прычына такога дружнага байкоту?

—Я думаю, у інертнасці мыслення, — гаворыць прэзідэнт ББНП Валерый Арлоў. — А яшчэ ў няведанні магчымасцей біржы і ў недавер'і да новых рыначных структур. Хацелася б перш за ўсё дапамагчы сваёй рэспубліцы, хоць нам увогуле ўсё роўна, каму прадаваць тавар і з каго браць працэнты. Дарэчы, яны вельмі сходныя: 0,3 ад кошту здзелкі на нафтусырэц і 0,5 — за яе вытворныя. Але ці варта ў такім выпадку цягнуць іх за край свету, заказваць расійскаму ўраду ліцэнзіі на вываз нафтапрадуктаў з Расіі ў Беларусь? Раз дадуць упустую, два, а за трэцім разам наогул адмовяць.

Паліўна-энергетычныя праблемы нашай рэспублікі вядомыя. Вядомыя і псіхалагічныя бар'еры. Галоўны з іх — боязь біржавых цэн, хоць на самай справе яны аказаліся не такімі ўжо і высокімі. У сярэднім у рамках дзяржпаставак рэспубліка плаціць па 2.500 рублёў за тону нафты, мы прадаём па 3.600. Але ж была партыя і па 400 рублёў за тону, і прапануемая на абмен. Але не ідуць да нас, не бяруць і такую землякі, нягледзячы на ўнікальную магчымасць, якой няма ў многіх іншых рэспублік, —атрымліваць «чорнае золата» напрамую з месца здабычы ў Заходняй Сібіры, па нафтаправодзе.

Ходзяць чуткі, а некаторыя газеты ўжо і пісалі пра гэта, што беларускі ўрад мае намер закупіць частку энергарэсурсаў, якіх не хапае, на Блізкім Усходзе. Не ведаю, наколькі яны адпавядаюць ісціне, але калі гэта праўда, то логіка дзіўная. Атрымліваецца, што тры з палавінай тысячы рублёў, або 25 долараў (столькі ў пераліку на СКВ каштуе тона нашай нафты цяпер), шкада, а 180—190 рэальных долараў за тону блізкаўсходняй, якую яшчэ трэба даставіць сюды з неверагоднымі складанасцямі і мноствам перавалак, за грошы, быццам, і не лічацца.

Для даведкі: ББНП — адна з самых юных у рэспубліцы. Сярод яе заснавальнікаў Сургуцкая таварна-сыравінная біржа, Беларуская чыгунка, Віцебскае аддзяленне Прыорбанка і Прамбудбанка рэспублікі. Таргі праводзіць штотыднёва з пачатку мая. Гарантуе пастаўку ў Беларусь да 300 тысяч тон нафты штотыднёва. Толькі ці возьмуць?

— Ну што вы,—адказвае намеснік старшыні Дзяржкамнафтапрадуктаў Валерый Заранок.—Нам гэта не па кішэні. Нафтавых біржаў у Садружнасці некалькі, прапаноўвалі свой тавар і па 5, па 6 тысяч, часам і больш. Кошт нафтапрадуктаў і хімічных матэрыялаў з такой дарагой сыравіны падскочыць у некалькі разоў. Хто ж іх купіць, калі і пры цяперашніх, фіксаваных цэнах, гэта прадукцыя многім недаступная? Акрамя таго, дзейнічаючы праз біржы, прыйдзецца дабівацца перагляду ўстаноўленых міжрэспубліканскіх квот, згодна з якімі наша рэспубліка атрымлівае з Расіі 60 працэнтаў энергарэсурсаў па цвёрдых і адносна невысокіх цэнах — 400 рублёў за тону, а 40 — па дагаворных, у 5.500—5.800. Расійская Федэрацыя і сама сёння небагатая. Таму я не думаю, што атрымаць ліцэнзію, ажыццявіць іншыя фармальнасці такая ўжо простая справа, як здаецца.

Ёсць, вядома, і недавер'е. Нічога не маю асабіста супраць ББНП і ўсё ж заўважу, што ў гісторыі зусім яшчэ юнага біржавога руху ўжо ёсць прыклады, калі пакупнікам прадавалі не нафтапрадукты, якіх у рэальнасці аказвалася значна менш, чым выстаўлялася на таргах, а паветра. Паспрабуй потым атрымай тое, чаго няма. Тым не менш мы не байкатуем біржавыя структуры. Проста ў нас няма матэрыяльнай магчымасці выкарыстаць іх паслугі і маральнага права пагоршыць і без таго цяжкае эканамічнае становішча многіх вытворчасцей.

Для даведкі: паводле падлікаў спецыялістаў, Расія вырабіць у гэтым годзе каля 350 мільёнаў тон умоўнага паліва, 200 мільёнаў з іх застанецца на ўласныя патрэбы, 70—90 мільёнаў вырашана экспартаваць, астатняе— для СНД. У дзяржавах Садружнасці працягвае развівацца тэндэнцыя да зніжэння здабычы энергарэсурсаў і вытворчасці неабходнага для гэтага абсталявання. Вельмі хутка зноў будуць павышацца да сусветнага ўзроўню цэны на энерганосьбіты. Прыпыніць гэты працэс валявым намаганнем, за кошт міжурадавай дагаворанасці, удасца толькі часова.

У ходзе аналізу праблемы двойчы ўсплывала інфармацыя аб тым, што нейкая служба ў рэспубліцы нават падлічыла ўжо страты, нанесеныя нашай эканоміцы папярэднім ростам цэн на энерганосьбіты. Аўтараў даследаванняў і якіх-небудзь падрабязнасцей знайсці не ўдалося. Але практык, намеснік дырэктара па вытворчасці Мазырскага НПЗ Яраслаў Яцыў пацвердзіў гэта канкрэтнымі прыкладамі:

— Так, сыравіны не хапае, але ісці на біржу нам няма з чым. Завод ужо «сядзіць на картатэцы». Працей кажучы, стаў неплацежаздольным. З пачатку года Дзяржкамітэт па забеспячэнню нафтапрадуктамі не выплаціў нам звыш 2 мільярдаў рублёў, якія, у сваю чаргу, недаатрымаў са спажыўцоў прадукцыі, выпускаемай беларускімі прадпрыемствамі хіміі і нафтахіміі. Ім таксама няма чым плаціць. У вавёрчыным коле гонкі цэн апынуліся ўсе.

Дапусцім усё ж, што грошы нейкім чынам знойдуцца, каб купляць частку сыравіны даражэй. Тады завод будзе працаваць на поўную магутнасць, але са стратай для сябе. Цэны ж на нашу прадукцыю фіксаваныя, а пра вываз яе ў іншыя краіны па больш высокіх свабодных або дагаворных і думаць няма чаго. Ніхто не дазволіць пры такім вострым дэфіцыце ў сваёй рэспубліцы. Таму мы аддаём перавагу своеасабліваму бартэру. Набылі, напрыклад, у першым квартале 300 тысяч тон нафты у Малдове з дастаўкай у Мазыр. Перапрацавалі і частку прадукцыі, на суму сваіх затрат, згодна з дагаворам, пакінулі сабе. Яна ідзе і на продаж, і на іншыя абменныя аперацыі. Інакш немагчыма раздабыць патрэбнае абсталяванне і матэрыялы. Цяпер вядзём перагаворы на гэту ж тэму з масквічамі. Дзе яны ўзялі нафту, на якіх умовах і пачым, нас не датычыць. Галоўнае, што ў гэтым выпадку не трэба плаціць за сыравіну грошы, якіх у нас няма...

Здаецца, больш-менш праяснілася, на чым жа мы ўсё-такі сядзім — на мелі. І невядома, калі з яе знімемся. Ва ўсякім разе толькі пасля таго, як вырашыцца ў той ці іншы бок крызіс фінансавай і цэнаўтваральнай сістэм і пачне сціраецца штучная мяжа паміж дзяржаўным і недзяржаўным сектарамі эканомікі. Не нармальна ж, калі значную частку сыравіны, і не толькі для гэтай галіны, можна купіць толькі па свабодных цэнах, а прадаваць прадукцыю з яе толькі па фіксаваных. Тым не менш, у айчыннай эканоміцы такая практыка сустракаецца вельмі часта, ва ўсіх галінах і дзяржавах Садружнасці. Відаць, і сітуацыя, з якой сутыкнуліся біржавікі ББНП, не недарэчнасць, а заканамернасць: бачыць вока патэнцыяльных пакупнікоў нафтапрадуктаў, ды не па зубах яны ім.

Для даведкі: на таргах у апошні тыдзень мая Беларуская біржа нафтапрадуктаў і палімераў дабілася сенсацыйнага поспеху, заключыўшы здзелак амаль на мільярд рублёў. На жаль, практычна ўвесь тавар пайшоў... назад у Расію. Факт гэты тлумачыцца вельмі проста: нашым суседзям цяпер значна выгадней купляць яго ў Беларусі, чым у сябе дома. Справа ў тым, што ў сярэдзіне месяца Барыс Ельцын падпісаў праект урадавай пастановы аб пяці-, шасціразовым павышэнні цэн на энерганосьбіты ў Расійскай Федэрацыі. Акрамя таго, гэты дакумент практычна забірае ў нафта-, газаздабываючых і перапрацоўчых прадпрыемстваў права рэалізоўваць 40 працэнтаў сваёй прадукцыі па свабодных цэнах. Страчваюць яго і мясцовыя расійскія ўлады, якім дазвалялася прадаваць па такіх цэнах 10 працэнтаў паліва, здабытага на іх тэрыторыі. У выніку рэальна пачалі рыхтавацца да чарговага павышэння цэн і тарыфаў і транспартнікі суседняй рэспублікі. У нашай жа на гэтых «франтах» пакуль без змен.

Іменна пакуль. Спецыялісты не бяруцца прагназіраваць, як доўга цяперашнія цэны на нафту і нафтапрадукты на ББНП будуць заставацца такімі ж, па сутнасці справы льготнымі, як цяпер.

Ганна ГЛАДЫШАВА,
кар. БЕЛТА.

Клін клінам выбіваюць,

ці Навошта акцыянернае таварыства «Белаграпрамбіржа» заснавала свой гандлёвы дом

Буду шчырым. Першая рэакцыя ў мяне на гэту навіну была, як, пэўна, і ў большасці незадаволеных сённяшнім жыццём людзей: развялося гэтых біржаў, не пералічыць.

Цяпер вось гандлёвыя дамы арганізуюць. Вядома, з якой мэтай — каб большы прыбытак атрымліваць. Мала таго, што дзяржаўны гандаль здзекуецца з людзей як хоча...

Прыкладна ў такім «народным» настроі з'явіўся я да П. Смоліка, намесніка па эканоміцы старшыні праўлення «Белаграпрамбіржы», каб высветліць гэтае «навошта». Вяртаўся ад яго калі і не прыхільнікам гандлёвых дамоў, то ва ўсякім разе перакананым у іх карысці і неабходнасці.

Пётр Аляксандравіч у пэўнай ступені падзяляў мае абурэнне дзейнасцю шматлікіх арганізацый, якія з гонарам называюць сябе гучным словам «біржа». Ён так і сказаў:

—Сённяшнія нашы біржы — гэта пародыя на біржы ў агульнапрынятым сэнсе. Нідзе ў свеце, акрамя нас, вы не сустрэнеце на біржах таго, каб брокеры заключалі здзелкі па рэчах шырокага ўжытку, рознай там драбязе. За мяжой праз біржы праходзіць так званы класічны тавар: нафта, лес, збожжа, воўна, бавоўна і г. д. Тыя тавары, кошт якіх непасрэдна ўплывае потым на цану сотні тысяч іншых вырабаў. Прыйдзе час, калі і ў нас біржы будуць займацца сваёй справай, а гандлёвыя дамы—сваёй, — крыху ў акадэмічнай манеры выкладаў Смолік тэарэтычную частку стварэння «Белаграпрамбіржай» уласнага гандлёвага дома.

Што датычыцца практычнага боку, то тут ёсць шырокія планы. Шмат пра іх распаўсюджвацца не будзем (чым-чым, а планамі і праектамі, праграмамі, у тым ліку і харчовымі, мы ўсе даўно сытыя па горла), скажам толькі, што яны накіраваны на стварэнне структураў, паралельна існуючым, дзяржаўнага і кааператыўнага гандлю.

Дом возьме на сябе забеспячэнне (з дастаўкай па ўказанаму адрасу, напрыклад, фермеру) усім неабходным: палівам, запчасткамі, сыравінай, угнаеннямі і г. д. за невялікія камісійныя. А таксама продаж прадукцыі сялянскіх гаспадарак, пастаўкі мяса, агародніны гарадскім сталовым, кафэ, рэстаранам незалежна ад формы іх уласнасці. Прычым своечасовасць і якасць паставак будуць гарантаваны. На гэта — галоўная стаўка, бо інакш завяваць давер тысяч і тысяч кліентаў, якія нацярпеліся ад падману, неабавязковасці, хамскага абслугоўвання, традыцыйнай сістэмы забеспячэння і гандлю, проста нельга.

У адрозненне ад біржы гандлёвы дом — гэта камерцыйная структура. Ён можа арганізоўваць аўкцыёны, выстаўкі-продажы, мець свае гандлёвыя базы, сховішчы, магазіны, іншую інфраструктуру.

І чым больш будзе падобных гандлёвых дамоў, тым менш застанецца ў рэспубліцы махляроў, якія няблага грэюць рукі на дэфіцыце. Бо гандлёваму дому вельмі нявыгадна ствараць штучны дэфіцыт, паколькі яго даходы будуць напрамую залежаць ад абароту тавараў. А таму яму мала карысці прытрымліваць тавар, узвінчваць цэны. Цэны ж будзе дыктаваць рынак. Рана ці позна ён прывядзе іх да той пазіцыі, калі яны будуць адпавядаць фінансавым магчымасцям сярэдняга спажыўца.

Каб стаць пастаянным кліентам нашага дома, трэба прайсці акрэдытацыю, невялічкую фармальнасць. Бо мы яшчэ, на жаль, не навучыліся працаваць выключна на даверы, а наш гандлёвы дом выступае ў ролі гаранта здзелак. Таму і неабходна пэўная страхоўка, — гаворыць Смолік. Ён працягвае:

— Штат дома ў параўнанні з гарадскім і абласнымі ўпраўленнямі гандлю — мізэрны. Мы набіраем толькі патрэбных нам спецыялістаў, напрыклад, у галіне маркетынгу для работы ў адпаведным цэнтры. Ствараецца юрыдычна-эканамічны дэпартамент.

— Што стрымлівае хутчэйшае станаўленне гандлёвых дамоў на Беларусі?

— Падатковы ўціск у першую чаргу, — катэгарычна адказвае Пётр Аляксандравіч. На гэту тэму ён таксама прачытаў сапраўдную лекцыю (відаць, набалела ў чалавека), з якой напрошваецца вывад: у такіх умовах нельга развівацца свабоднаму прадпрымальніцтву, новым камерцыйным структурам. Акрамя таго, не стымулююцца рост вытворчасці, пасрэдніцкая дзейнасць. Не спрыяюць станаўленню гандлёвых дамоў і адсутнасць валютнага заканадаўства, забароны на вываз пэўных груп тавараў. Пакуль гэтыя абмежаванні не будуць зняты, дарэмна разлічваць на таварную інтэрвенцыю ў рэспубліку.

Яшчэ доўга гаварыў мне Смолік аб праблемах і цяжкасцях, але закончыў аптымістычна: за гандлёвымі дамамі будучыня. І як клін клінам выбіваюць, так і новыя камерцыйныя структуры выцясняць карумпіраваныя дзяржаўныя гандлёвыя і забеспячэнскія арганізацыі.

Леанід ЛАХМАНЕНКА.

Да нашых чытачоў

Нягледзячы на павышэнне тарыфаў сувязі, цэн на паперу і друкарскія паслугі, рэдкалегія нашай газеты вырашыла не праводзіць перападпіскі. Паведамляем чытачам, што з 1 ліпеня г. г. па 1 студзеня 1993 года падпісная цана на газету «Звязда» (для новых падпісчыкаў):

НА ПАЎГОДА — 62 рублі 40 капеек;
НА ТРЫ МЕСЯЦЫ — 31 рубель 20 капеек;
НА МЕСЯЦ — 10 рублёў 40 капеек.

Усе прадпрыемствы сувязі праводзяць падпіску на газету БЕЗ АБМЕЖАВАННЯЎ.

Калектыў газеты дзякуе тым чытачам, якія, не зважаючы на ўзросшы кошт, дадаткова выпісалі «Звязду» ў бягучым годзе, — 1.472 чалавекі, адклаўшы набыццё самага неабходнага, аддалі перавагу роднаму слову, падтрымалі адзіную штодзённую нацыянальную газету матэрыяльна. Мы будзем рабіць усё, каб не страціць гэты давер чытача.

Ф. СП-1

АБОНЕМЕНТ на газету **63850** (индекс издания)

„ЗВЯЗДА" Количество комплектов **1**

на 1992 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда ____ (почтовый индекс) ____ (адрес)

Кому ____ (фамилия, инициалы)

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

ПВ | место | литер

ДОСТАВОЧНАЯ КАРТОЧКА на газету **63850** (индекс издания)

„ЗВЯЗДА"

Стоимость	подписки	____ руб. ____ коп.	Количество комплектов:	1
	переадресовки	____ руб. ____ коп.		

на 1992 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда ____ (почтовый индекс) ____ (адрес)

Кому ____ (фамилия инициалы)

Дзмітрый Пятровіч КАЧАН працуе будаўніком у калгасе «XXI партз'езд» Ушацкага раёна.

Ёсць у яго захапленне: у вольны час з задавальненнем пляце кошыкі.

Яны вельмі зручныя, лёгкія і на дзіва прыгожыя. У хатняй гаспадарцы, асабліва сельскім жыхарам, яны патрэбныя кожны дзень.

Дзмітрый Пятровіч пляце кошыкі самых розных памераў. Гэта значыць, што імі могуць карыстацца і дарослыя, і дзеці.

Фота Мікалая АМЕЛЬЧАНКІ.

РОЗДУМ ПІСЬМЕННІКА

Ціхая беларусізацыя,

або Колькі гадоў трэба беларусу, каб напісаць «заява» замест «заявление»?

Калі малады старшыня Наваполацкага гарсавета Аляксандр Ніякоўскі першую ж сваю сесію пасля абрання на пасаду пачаў весці па-беларуску, сярод дэпутатаў напачатку запанавала лёгкае ажыўленне: дагэтуль яны не чулі з вуснаў Аляксандра Мечыслававіча беларускай мовы. Але сесія працягвалася, і за ўвесь час старшынствуючы ні разу не збіўся, не памыліўся, хіба толькі пару разоў крыху задумаўся над каторым словам. І хоць у адзін з такіх момантаў нехта, відаць, паспачуваўшы старшыні, крыкнуў: «Ды не мучайцеся ўжо, давайце па-руску», з годнасцю давёў свой рэй да канца.

Значыць, нешта зрушылася, падумаў я, у параўнанні, скажам, з нядаўнім 1986 годам. Так, безумоўна, зрушылася. Ужо ў пяты клас ходзяць Стась Сокалаў і яго сябры, якія сталі першымі ў Наваполацку беларускамоўнымі вучнямі. Класы на роднай мове з'явіліся і ў іншых школах горада, адна з буйнейшых — СШ № 9 становіцца цалкам беларускай, прынамсі, усе малодшыя класы тут, пачынаючы з мінулага года, цалкам беларускамоўныя.

Прыемна, зразумела, калі мова трапіць на раўнінне ў дзіцячым садзе, на якім дзеці спяваюць калядныя песні, чытаюць беларускія вершы, калі маладыя людзі ў канцэртнай зале з захапленнем сустракаюць беларускамоўны рок-гурт, пераможцаў многіх гіт-парадаў «Мясцовы час», калі ўсё гэта не так і мала; калі ведаеш, як цудоўна па-беларуску выкладаюць студэнтам некаторыя выкладчыкі мясцовага політэхнічнага інстытута, як многа з'явілася на роднай мове шыльдаў, рэкламы, аб'яў.

Але... На жаль, гэтых «але» куды больш, чым хацелася б. Бяруся сцвярджаць, што ўсё ж істотнага, карэннага пералому ў справе Адраджэння яшчэ не адбылося. І не толькі, скажам, у Наваполацку са сваёй спецыфікай, але і ў іншых куточках нашай Бацькаўшчыны, у тым ліку і ў сталіцы рэспублікі.

Тут не абысціся без тэмы службовых асоб, і ў першую чаргу тых, хто па абавязку свайму павінен спрыяць развіццю, пашырэнню ўжывання беларускага слова. Гэта настаўнікі, работнікі культуры, сродкаў масавай інфармацыі, сфер, звязаных са штодзённай работай з людзьмі. Датычыць гэта і кіраўнікоў, якія хочуць лічыць сябе адукаванымі, культурнымі людзьмі, якія сёння шмат разважаюць пра самастойнасць рэспублікі, яе суверэнітэт, незалежнасць, не палічыўшы нават неабходным выканаць адну з першых знешніх функцый суверэнітэту — загаварыць на мове суверэннай дзяржавы. Заўсёды дзіўлюся, як гэта пры ўсёй сваёй занятасці, важнасці рашаемых праблем нельга выкраіць якіх дваццаць хвілін у суткі, гадзіну ў выхадны дзень, каб заняцца ў большасці сваёй не вывучэннем, а паўтарэннем пройдзенага, атрыманага з маленства.

Спашлюся на тое, з чым давялося сутыкнуцца на ўласным вопыце. Доўгі час любыя спробы завесці гаворку пра карыстанне беларускай мовай у гарадскіх установах Наваполацка натыкаліся на глухую сцяну непаразумення. Нарэшце намаганнямі кіраўніцтва аддзела культуры, бібліятэчнай сістэмы былі створаны курсы, куды мяне запрасілі выкладчыкам. Паслухалі б вы, шаноўныя чытачы, на якой сапраўды цудоўнай сакавітай мове загаварылі слухачы гэтых курсаў! Варта было толькі пачаць. І нават тыя, хто не тутэйшы, хто прыехаў сюды не так даўно, не толькі разумеюць па-беларуску, але і пачалі чытаць, размаўляць і робяць гэта, шчыра кажучы, з задавальненнем і ахвотай.

Падобны феномен заўважылі мы з сябрамі - літаратарамі значна раней, калі пачаў дзейнічаць народны універсітэт «Роднае слова», які за амаль пяць гадоў сваёй дзейнасці дапамог стаць сапраўднымі патрыётамі Беларусі дзесяткам людзей, сярод якіх, дарэчы, таксама далёка не ўсе этнічныя беларусы.

І ўсё ж сферу выкарыстання беларускай мовы многія абмяжоўваюць службай, удзелам у культурных ці палітычных мерапрыемствах, этнаграфічных святах. Быццам мова наша гэткая кволая, што нельга на ёй прызнацца ў каханні, пагаварыць пра здароўе або цэны на рынках, выступіць на навуковым савеце або вытворчай нарадзе. Толькі тады мова будзе жывая, калі стане яна прысутнічаць паўнапраўна ва ўсіх сферах жыцця. У тым ліку на шыльдах, дарожных указальніках, афішах, у друку, на радыё і тэлебачанні.

Мяне заўсёды цікавіла, чым кіраваліся нашы дарожнікі, калі рабілі двухмоўныя ўказальнікі на ўнутрыбеларускіх дарогах (да прыкладу, Ксты —Ксты). Прычым, па-руску пішацца на іх большымі літарамі, па-беларуску — меншымі. Маўляў, чытайце, тубыльцы, хто па-руску не разумее. Думаю, што беларуская мова не такая цяжкая для ўспрымання вадзіцеляў і пешаходаў, каб яны не зразумелі назву бліжэйшай вёскі ці горада. І гэта не дробязь.

Тэмпы. Адразу нават страшна стала. Вось напішу, што думаю, а мне ў адказ: «Вось ты які! Экстрэміст. Хочаш, каб нас і так сціснуць з усіх бакоў: украінскую, беларускую мову, размаўляй, пішы. А яшчэ сцвярджаеш, што супраць гвалту, прымусу».

І тым не менш. Сёлета ў нагодзі вечар адзін мой знаёмы, педагог, можна дарэчы, паскардзіўся: «Выйшаў загад аб тым, каб у навучальнай установе пераводзілася справаводства на беларускую мову». І зноў чую звыклае слова пра гвалт. Але хіба беларусу, які скончыў беларускую школу, пачуў першыя словы ад маці на роднай мове, дваццаць гадоў трэба, каб напісаць, да прыкладу, замест «заявление» «заява»?

Ці газеты... З 1967 года выходзіць у Наваполацку гарадская газета «Химик». Вядома ж, на рускай мове, чым «хімікі» ў свой час вельмі ганарыліся. І вось дзякуючы намаганням адной супрацоўніцы, пісьменніцы Ірыны Жарнасек, некалькі гадоў таму ў выданні сталі з'яўляцца беларускія старонкі, іншыя матэрыялы, напісаныя на роднай мове. І нічога, усе прывыклі, нават многія сцвярджаюць, што газета ад гэтага толькі выйграла. Ды вось з'яўляецца летась, ужо пасля прыняцця Закона аб мовах, новае гарадское маладзёжнае выданне... «Местное время». І слова беларускага там ад сілы працэнтаў пяць-дзесяць ад усіх матэрыялаў...

Вось вам і тэмпы! Мне здаецца, што сёй-той не супраць, каб яны настолькі зацягнуліся, што ўжо не патрэбнымі стануць, што пара ўся ў свісток выйдзе. І часам гэта небяспадстаўна, бо калі пастаянна біць галавой аб сцяну раўнадушша і абыякавасці, можна не толькі галаву разбіць, але і добра-такі стаміцца.

Што ж да рускіх, украінцаў, латышоў, палякаў, яўрэяў і прадстаўнікоў іншых народаў, якія жывуць на Беларусі, ніхто не патрабуе ад іх імгненнага і поўнага пераходу на беларускую мову, больш таго, як гэта ім гарантуе Закон, яны маюць поўнае права карыстацца кожны сваёй мовай.

Мне здаецца, што якраз прадстаўнікам пэўных нацыянальных меншасцяў можна лепш зразумець клопат беларусаў аб сваёй мове і культуры, бо шавінізм, асіміляторства былі аднолькава небяспечныя і для іх родных моў і культур. І я не веру, што ўвага і клопат пра ўласныя нацыянальныя здабыткі могуць уступаць у супярэчнасць з павагай да мовы народа, з якім жывеш разам, здольны пасеяць варожасць, узаемныя крыўды. Прычына міжнацыянальных канфліктаў не ў мове і культуры, а ў палітыцы, рэштках кланавых, рэлігійных і іншых процістаянняў.

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ.
г. Наваполацк.

БІЗНЕС-КЛУБ

Як палепшыць сямейны дабрабыт? Гэта вельмі проста

Пераход ад «казарменнага сацыялізму» да рыначнай эканомікі ніколі не бывае лёгкім. У гэтым ужо пераканаліся нашы суседзі ва Усходняй Еўропе, пачынаем разумець гэта і мы. За бяздумную палітыку часоў застою мы расплачваемся зараз сваім дабрабытам: стратай работы, недахватам грошай.

Аднак свабода гаспадарання, легалізацыя прыватнай уласнасці дазваляе кожнаму рэалізаваць свой патэнцыял і паправіць матэрыяльнае становішча сваёй сям'і. Дарэчы, паводле сацыялагічнага апытання, каля 40 працэнтаў жыхароў рэспублікі маюць жаданне знайсці дадатковы заработак. На жаль, мець адно жаданне яшчэ недастаткова. Трэба дакладна ведаць, чым і як займацца. І каб дапамагчы ў гэтым людзям, «Звязда» прапануе ў якасці прыкладу некалькі спосабаў дадатковага заработку. Яны паспяхова прайшлі выпрабаванні ў Польшчы, Венгрыі і, спадзяёмся, дапамогуць у нечым і грамадзянам незалежнай Беларусі.

Тым, хто вырашыць паспрабаваць, — карысная парада. Усе вашы справы павінен накіроўваць кваліфікаваны юрыст. Бізнес — рэч сур'ёзная, і любыя недакладнасці могуць прынесці вялікія страты.

I. ПРЫВАТНЫ ДЗІЦЯЧЫ САДОК

Гэты спосаб найбольш падыходзіць для хатніх гаспадынь і маладых непрацуючых жанчын, якія выхоўваюць дзяцей. Некалькі гадоў назад аб дамашніх дзіцячых садках часта пісала прэса. Зараз настаў час зноў успомніць пра іх, асабліва пасля павышэння цэн. Трэба ўлічваць і такую непрыемную акалічнасць, што прадпрыемствы імкнуцца скарачаць у першую чаргу жанчын, якія знаходзяцца ў дэкрэтным адпачынку. Але многія жанчыны любяць сваю работу і гатовы спыніць дэкрэтны адпачынак, заплаціўшы добрыя грошы за якасны догляд сваіх дзяцей.

Калі маці жадае арганізаваць свой дзіцячы сад, яна павінна добра ўсё прааналізаваць.

Па-першае, якую колькасць дзяцей яна зможа абслугоўваць. Рэкамендацыя: не больш 4-х. Гэта забяспечыць дзецям добры догляд.

Па-другое, неабходна прадумаць жыллёвыя ўмовы: месца ў кватэры альбо доме для гульні, месца для дзённага сну, месца для гульні на паветры і інш.

Па-трэцяе, неабходна абавязкова скласці прапановы, якія затым абмеркаваць з бацькамі: набыццё прадуктаў і ўсяго неабходнага.

Рэкамендуем варыянт, калі бацькі дзяцей самі даюць вам усё неабходнае: прадукты, бялізну з меткамі, цацкі і інш.

Па-чацвёртае, маці-выхавальніцы пажадана мець памочніцу: дарослую дачку, кагосьці са сваякоў ці з бацькоў дзяцей. Найбольш удалы варыянт, калі дзве маці-суседкі альбо сяброўкі ствараюць свой дзіцячы садок. У гэтым выпадку амаль усе праблемы вырашаны.

Па-пятае, распарадак дня ў дамашнім садку павінен адпавядаць жаданням бацькоў. Не трэба адмаўляцца і ад таго, каб пасядзець з дзіцем вечарам за дадатковую аплату.

І, нарэшце, неабходна ўлічыць розныя акалічнасці: хвароба, адпачынак, іншыя перапынкі ў дзейнасці дзіцячага садка.

Штомесячная аплата можа быць вышэйшай за дзяржаўную, бо ваш догляд будзе лепшым. Па дамоўленасці можна навучыць дзетак чытаць, пісаць, маляваць.

Калі вы ўсё абдумалі, вам застаецца толькі набраць дзяцей. Прапануйце свае паслугі суседзям, расклейце аб'явы каля свайго дома. Памятайце, залог вашага поспеху — ветлівасць, сумленнасць і якасць абслугоўвання.

Другі спосаб больш падыходзіць маладым.

II. МАЛАДЗЁЖНАЯ СЛУЖБА «МОТАКУР'ЕР»

Гэты заработак вельмі папулярны сярод моладзі развітых капіталістычных краін. Можна сумясціць прыемнае з карысным: катацца на матацыкле (мапедзе, веласіпедзе) і зарабляць на паліва і «кішэнныя» расходы. Раім некалькім аматарам мотатэхнікі аб'яднацца, добра ўсё прадумаць і арганізаваць сваю службу. Галоўнае, каб служба працавала без збояў, таму неабходна мець варыянты падмены. Сам спосаб даволі просты, але патрабуе сумленнасці і пунктуальнасці ў выкананні ўмоў. Арганізаваўшыся, група можа даць аб'яву наступнага зместу:

«Маладзёжная служба «Мотакур'ер» хутка даставіць пакет, дробны груз па любому адрасу ў горадзе, раёне. Якасць гарантуем».

Раім прапанаваць свае паслугі непасрэдна друкарням, крамам, пошце і заключаць пастаянныя дагаворы. Але памятайце: калі вы хоць раз не выканаеце ўмовы, да вас больш не звернуцца. Усім заказчыкам пакідайце памятку з вашымі каардынатамі і прапануемымі паслугамі. Перыядычна давайце рэкламу.

III. ПОШТА ВА ЎЛАСНЫМ ДОМЕ

Цяпер шмат кааператываў, прыватных фірм, асобныя грамадзяне таксама жадаюць мець на пошце ўласную паштовую скрынку. А дэфіцыт распаўсюдзіўся і на гэтыя паштовыя паслугі, і атрымаць іх практычна немагчыма. Пошты, як дзяржаўныя ўстановы, не імкнуцца павялічыць колькасць паштовых скрынак, бо даход ад іх не на карысць паштовых работнікаў. Менавіта гэта акалічнасць можа стаць шанцам для вас.

Гэты спосаб вельмі просты, найбольш ён падыходзіць пенсіянерам і хатнім гаспадыням. Для гэтых мэт выкарыстоўваецца ўласны дом ці калідор кватэры. Спачатку расклейце рэкламныя аб'явы, прапануйце свае паслугі непасрэдна кааператывам і фірмам. Тэкст аб'явы прыкладна такі: «Прапаную ў арэнду паштовыя скрынкі для ўстаноў і грамадзян. Якасць абслугоўвання гарантуецца». Кошт паслугі павінен быць крыху ніжэйшы за дзяржаўны. З кліентамі трэба заключаць дагаворы, наконт якіх варта пракансультавацца ў юрыста.

Адрас паштовай скрынкі вашага кліента будзе наступны: індэкс, горад, адрас вашага дома, кватэрны нумар, п/с вашага кліента. Кліент можа не ўказваць назву фірмы ці прозвішча для забеспячэння канфідэнцыяльнасці, і вы павінны яму гэта гарантаваць.

Раім грошы браць наперад і ніколі не падводзіць кліентаў. Вам будуць плаціць і за якасць сервісу.

Ваша работа заключаецца ў наступным: штодзень забіраць на пошце карэспандэнцыю і сартаваць яе па скрынках.

Падрыхтаваў Юрась ДРАЗДОЎ.

Міліцыя на конях

ГРОДНА. (А. Дук). На ахову грамадскага парадку пачаў выязджаць конны патруль. Ідэя стварэння ў складзе патрульна-паставой службы новага падраздзялення належыць кіраўніцтву УУС. Падобнага вопыту ў рэспубліцы няма.

Конная міліцыя будзе кантраляваць парадак на ўскраінах горада, у месцах масавага адпачынку, лесапаркавай зоне, будаўнічых пляцоўках, у прылеглых да горада раёнах дачнага будаўніцтва. Карацей, там, дзе пачасціліся выпадкі злачынстваў і куды не заўсёды паспяваюць звычайныя нарады. Спачатку мяркуецца стварыць узвод міліцыянераў-кавалерыстаў.

Першыя дзесяць чалавек прайшлі навучанне верхавой яздзе ў конна-спартыўнай школе калгаса «Камунар» Навагрудскага раёна. Цяпер яны вучаць сваіх калег. Гаспадарка бязвыплатна перадала ўпраўленню ўнутраных спраў двух пародзістых коней.

ПУНКТ ПОГЛЯДУ

Эканамічнае становішча Рэспублікі Беларусь складанае сваёй знешняй залежнасцю, а таму непрадбачлівасцю. Лютуе інфляцыя, назіраецца спад вытворчасці, слабее сацыяльная абароненасць людзей. І пры гэтым ніхто не ведае — мы зараз у эпіцэнтры крызісу і заўтра будзе лягчэй, ці толькі набліжаемся да яго. Апроч апазіцыі, якая нядаўна апублікавала сваю «Канцэпцыю эканамічнай рэформы ў Рэспубліцы Беларусь», праўда, яшчэ недакладную. Ні ўрад, ні Вярхоўны Савет не маюць дэталёвай эканамічнай праграмы стабілізацыі і развіцця народнай гаспадаркі. Спантанныя дзеянні ўрада знешне выглядаюць аб'ектыўнымі і неабходнымі. Але ж на справе гэта толькі тушэнне пажару, полымя якога падтрымліваецца не толькі знутры, але галоўным чынам звонку.

Чакаць ці дзейнічаць?

Рэспубліка здольная праводзіць самастойную эканамічную палітыку

Вось толькі адзін прыклад. За пастаўкі беларускіх тавараў прадпрыемствы Расіі не заплацілі беларускім прадпрыемствам намнога больш, чым мы. І то наша запазычанасць утварылася таму, што не плацяць нам. Калі так прадоўжыцца і далей — спыняць вытворчасць сотні прадпрыемстваў. Урадаўцы на самым высокім узроўні кінуліся па ўсім свеце шукаць паратунку ад абвальнай эканамічнай катастрофы. Ці дасць гэта вынік? Безумоўна, але толькі тады, калі будзе свая незалежная палітыка гаспадарчай рэформы і стабілізацыі народнай гаспадаркі.

Што ж рабіць: чакаць ці дзейнічаць? Чакаць, пакуль разбуральныя працэсы ў суседзяў поўнасцю перакінуцца на нашу краіну, ці ўсё ж шукаць выйсця? Першым павінна быць увядзенне нацыянальнай валюты. Трэба ўлічваць, што нельга ацяпліць дом у студзёнае надвор'е пры адчыненых дзвярах. Кіраўнікі рэспублікі разумеюць гэта, але зачыніць дзверы не рызыкуюць, бо баяцца парушыць так званую адзіную рублёвую прастору, якая, маўляў, дазваляе купляць сыравіну па памяркоўных цэнах. Наіўныя ўяўленні, якія, як туман, развеяліся найперш у самой Расіі, дзе нафтапрадукты і іншыя энерганосьбіты падаражалі, і даражаюць раней, як на Беларусі. Сапраўды, які таваравытворца ва ўмовах рыначных дачыненняў стане прадаваць сваю прадукцыю па больш нізкіх цэнах толькі таму, што ёсць пакупнікі, якія хочуць купіць гэты тавар танней? Законы рынку няўмольныя!

Усе баяцца сусветных цэн на нафтапрадукты. Вядома, што на сусветным рынку тона нафты каштуе 137 долараў, або прыкладна 14 долараў за цэнтнер. Ну, а калі вытворцы нафты пералічаць яе цану ў рублях з улікам спекуляцыйнага курса аднаго долара ў 130 рублёў, то цана тоны нафты для Беларусі складзе аж 17.710 рублёў. Але ці можна ўспрыняць такую цану? Канешне, не, бо яна проста непамерная... Мы маем дзікую неадпаведнасць валютнай вагі долара і рубля, хоць апошні і «драўляны». Скажам так: ці можна купіць у Амерыцы ці дзе яшчэ за адзін долар тое, што за нашыя 130 рублёў? Супастаўленне цэн на хлеб, цукар, гарэлку, мяса, тытунь і г. д. паказвае, што адзін долар прыраўноўваецца ў крайнім выпадку да 20 рублёў.

Вось з гэтага і трэба зыходзіць пры вызначэнні ўзроўню цэн на нафтапрадукты. Такія цэны сапраўды будуць сусветнымі, г. зн. дзесьці ў межах 2.500 рублёў за тону нафты, што таксама нямала.

Перасцярога адносна цэнавай небяспекі пры ўвядзенні ўласных грошай не мае пад сабой ні грунту, ні нават сэнсу. Тым больш што і сваю прадукцыю мы будзем прадаваць па сусветных цэнах. Калі Расія закупляе ў Прыбалтыцы мяса буйной рагатай жывёлы па 1.200 долараў за тону, што ў пераліку на спекуляцыйныя цэны, калі браць у разлік існуючы курс долара да рубля, складае 156 тысяч рублёў, то чаму такую цану не ўзяць і нам? А прадаём мы сотні тысяч тон мяса. І далей: трактар «Беларусь» мы прадавалі на ўнутраным рынку за 13 тысяч рублёў, а на знешнім — за 17 тысяч долараў. То чаму мы не можам прапанаваць гэтую сусветную цану на трактар суседзям, калі яны патрабуюць устанаўлення сусветных цэн на энерганосьбіты? Тады беларускі трактар будзе каштаваць аж 2,2 мільёна рублёў.

Часам спасылаюцца на тое, што, маўляў, як гэта мы будзем уводзіць уласныя грошы, калі на Захадзе ствараюць агульныя грошы. Маецца на ўвазе «экю». Гэты аргумент чыста папулісцкі і не мае пад сабой эканамічнай асновы, разлічаны на недасведчанасць. Экю — разліковая валюта, своеасаблівы стандарт, якім быў у былой сацыялістычнай сістэме пераводны рубель. «У прыродзе» такіх грошай няма. Думаю, што і нам трэба стварыць такую валюту, што зусім не перашкаджае ўвядзенню нацыянальных грошай. Наадварот, абумоўлівае такую акцыю.

На жаль, ёсць важкія прычыны, што стрымліваюць увядзенне ўласнай валюты ў Беларусі.

Першая — яе забяспечанасць. Стала зразумелым, што Расія аддасць нам нашу долю золата і каштоўнасцей гэтак жа, як аддае Украіне Чарнаморскі флот. Адзінае выйсце — закласці прыродныя рэсурсы.

Другая — хто будзе пагашаць дзяржаўную запазычанасць былога цэнтра? На рахунках у насельніцтва ў Ашчадным банку больш за 30 млрд. рублёў. Але гэтых грошай няма. Цэнтральны банк Беларусі стварае толькі бачнасць іх наяўнасці — праз рэзервовы фонд і аплату працэнтаў з прыбытку банка і дзяржаўнага бюджэту. Але ж неіснуючыя грошы падлягаюць абмену на талеры. Як гэта зрабіць? Ніхто не ведае. Відаць, давядзецца зафіксаваць унутраную пазыку дзяржавы Беларусь з адпаведнымі вынікамі.

Трэцяя — трэба вызначыць (прытым папярэдне) курс талера ў адносінах да іншых валют, бо хоць і ўрэзаная, і дэфармаваная, але эканамічная прастора пакуль застаецца.

Нарэшце, трэба вызначыць рэгулюючую ролю Нацыянальнага банка. Усе камерцыйныя банкі Беларусі, а іх больш за 25, павінны штодзённа даваць інфармацыю ў Нацыянальны банк адносна рэзервовых рахункаў, крэдытаў, дэпазітаў і ставак працэнтаў. Без такога кантролю камерцыйныя банкі, выкарыстоўваючы магчымасці грашовай прапановы, будуць у неабмежаванай колькасці ствараць грошы, што ўжо ў самым пачатку грашовай рэформы стане падрываць курс талера.

Цяжкасці пры ўвядзенні ўласнай валюты могуць выклікаць жаданне махнуць рукой на грашовую рэформу і чакаць, што прыплыве да нашага берага. Але гэта будзе здрадай беларускаму народу. Бо пры адзінай рублёвай прасторы зноў застанецца і адзіная імперыя. А што гэта азначае для нас — мы ведаем: будзем зноў нейкаму цэнтру плаціць непамерныя падаткі, якія ў часы «развітога сацыялізму» складалі каля 40 працэнтаў нацыянальнага даходу. І ўся «выгода»! Хто хоча плаціць такую даніну, якой не бралі нават татара-манголы, хай трымаецца адзінай рублёвай прасторы. Для беларускага народа гэта будзе толькі жахам.

Дзейнічаць — для нас таксама азначае ажыццявіць структурную перабудову эканомікі. І не ў тым сэнсе, каб скараціць вытворчасць тых прадпрыемстваў, прадукцыя якіх па прычыне нізкай якасці або высокай цаны не будзе карыстацца попытам, а павялічыць вытворчасць прадпрыемстваў, прадукцыя якіх патрэбна людзям. Гэты працэс пойдзе сам сабою. Але для нас гэтага мала. Трэба даць першы магутны штуршок, выкарыстоўваючы рэгулюючую ролю дзяржавы. Для Беларусі па многіх прычынах неабходна памяняць месцамі аб'ём вытворчасці сродкаў вытворчасці (66 працэнтаў ВНП) і аб'ём вытворчасці прадметаў спажывання (34 працэнты). Чаму які-небудзь з трох аўтамабільных заводаў не перапрафіляваць на выпуск легкавых аўтамабіляў? Атрымліваць аўтамабілі з Расіі? Праблематычна. Купляць «Таёты» ці «Вольвы»? Вечна застанёмся без свайго аўтамабілебудавання.

Адным з аспектаў структурнай перабудовы з'яўляецца канверсія ваеннай прамысловасці. Як вядома, не адзін дзесятак самых буйных і найлепш аснашчаных прадпрыемстваў ВПК ёсць на Беларусі. Калі іх перааснасціць, можна атрымаць шмат прадукцыі для народнага спажывання. Але добрымі намерамі дарога ў пекла вымашчана.

У сённяшніх умовах такі падыход да канверсіі не адпавядае патрабаванням дня. Па-першае, канверсія патрабуе мільярдных інвестыцый, па-другое, не можа быць ажыццёўлена за кароткі час. Прадукцыя ж патрэбна сёння, грашовыя сродкі таксама. Дзе выйсце? Выйсце ў тым, каб значную частку прадпрыемстваў ВПК, якія адпавядаюць сусветнаму ўзроўню, зарыентаваць на паглыбленне спецыялізацыі, на ўвядзенне новых тэхналогій і выраб таварнай прадукцыі. А гэта ў асноўным электроніка, і пакупнікі будуць не толькі ў Расіі ці на Украіне, але і за межамі СНД.

Здзіўляе заспакоенасць рэспубліканскіх улад адносна вырашэння аграрных праблем. Канешне, таго аб'ёму вытворчасці мяса і малака, бульбы і агародніны, і нават збожжа, які мы атрымліваем, для нас дастаткова. Голад нам не пагражае. Але мы можам і павінны стаць буйным экспарцёрам прадуктаў (менавіта прадуктаў) харчавання найперш ва ўсе рэгіёны СНД. Трэба ўлічваць, што Расія хоць і ідзе наперадзе ў аграрных пераўтварэннях ў параўнанні з Рэспублікай Беларусь, але адсталасць і занядбанасць сельскай гаспадаркі там настолькі глыбокія, што буйны імпарт прадуктаў харчавання будзе яшчэ працягвацца 10—12 гадоў, калі не болей. За гэты час мы можам пайсці ў развіцці сельскай гаспадаркі так далёка, што выйдзем на сусветны рынак, дзе, як відаць, ёсць і будзе каго карміць. Патрабуецца толькі адно — неадкладна арганізацыйна перабудаваць калгасы і саўгасы ў сэнсе надання статуса ўласніка кожнаму селяніну, стварыць прынцыпова новыя формы гаспадарання на зямлі.

Цяжкасці з энерганосьбітамі і неабходнасць набыцця сыравіны ставяць перад нашай дзяржавай два пытанні: як скараціць патрэбы ў энергіі і дзе ўзяць валюту для набыцця сыравіны, каб забяспечыць бесперапынную работу народнай гаспадаркі?

Адказы на пастаўленыя пытанні не простыя. Але безвыходнага становішча не бывае. Найперш нам трэба рэзка скараціць спажыванне паліва і энерганосьбітаў. У Францыі на адзінку вырабляемай прадукцыі выдаткоўваецца ў два разы менш нафтапрадуктаў, чым у нас. На эканомію будуць працаваць высокія цэны на бензін, мазут, салярку, вугаль і іншыя віды паліва. Па-другое, неабходна павялічыць здабычу нафты, пачаць распрацоўку сланцаў. У гэтым кірунку ўрад Беларусі робіць пэўныя захады. Але чаму не прымаюцца меры па выкарыстанню традыцыйных на Беларусі відаў энергіі: энергіі ветру і вады?

Трэба дзейнічаць і ў кірунку атрымання валюты. Але што ж мы можам прадаваць?

Пра калійныя солі гаворкі няма. Для нас гэта — сякера пад лаўкай. Выкарыстоўваем. А вось чаму ўжо сёлета не праведзены арганізацыйныя, тэхналагічныя і эканамічныя мерапрыемствы па расшырэнню пасеваў ільну і выпрацоўцы льновалакна і тканін з яго? Да таго ж быў бы свой алей. Летась рэспубліка атрымала 75 тысяч тон ільновалакна, а чаму сёлета не атрымаць 150—200 тысяч? Нічога не зроблена, хоць беларускі батыст добра ішоў бы на сусветным рынку за СКВ. Ініцыятыва групы калгасаў Кіраўскага раёна па развіццю льнаводства і ткацтва не падтрымана. А час ідзе.

У Беларускім тэхналагічным інстытуце вучоныя зрабілі арыгінальную ўстаноўку па рэктыфікацыі спірту. Хуткае ўкараненне яе ў вытворчасць дало б магчымасць спыніць продаж спірту-сырцу і арганізаваць масавы выпуск на экспарт беларускай фірменнай гарэлкі «Белавежская», «Зуброўка», «Налібоцкая» і г. д.

Можна прывесці шмат прыкладаў таго, як атрымаць СКВ. Але ж валюта сама ў рукі не пацячэ. Яе трэба здабыць. Разам з тым неабходна прыпыніць імпарт таго, што можна вырабіць самім. Трэба не чакаць, а дзейнічаць. Пад ляжачы камень вада не цячэ.

Уладзімір КУЛАЖАНКА,
доктар эканамічных навук, прафесар.

Аўтар пералічвае ганарар за гэты артыкул у фонд рэдакцыі.

РОЗГАЛАС

ЭКЗОТЫК-БІРЖА

Цэны на «экзатычныя» тавары і прадукты на 2 чэрвеня.

Піва імпартнае бляшаначнае — 50—100 рублёў за бляшанку;
Бананы — 180—230 рублёў за кілаграм;
Ананасы — 450—1.000 рублёў за штуку;
Какосы — 140—190 рублёў за штуку;
Сабачыя кансервы — 60—80 рублёў за бляшанку;
Ласіны жаночыя — 600—1.300 рублёў;
Музычны ашыйнік для сабакі — 950 рублёў за штуку;
Лазерны дыск — 400—700 рублёў за штуку;
Ківі — 40—55 рублёў за штуку;
Акуляры люстраныя чорныя — 1.500 рублёў;
Лікёр «Амарэта» — 470 рублёў за бутэльку;
Прас «Філіпс» — 900 рублёў за штуку;

НАШ КАМЕНТАРЫЙ. На нашых вачах у рэспубліцы адбываюцца незвычайныя з'явы. Бананы, якія прывозяць за тысячы кіламетраў з Гандураса ці Нікарагуа, каштуюць да 180 рублёў кілаграм, а набытыя ў Малдавіі ці на Украіне чарэшня і клубніцы — звыш 200 рублёў за кілаграм. Прас вытворчасці сусветна вядомай фірмы «Філіпс» каштуе танней за айчынныя, а аўтамабіль «Жыгулі» абагнаў па цане замежныя маркі з лепшымі якасцямі. Невядома, ці то спрацоўваюць дабратворныя законы рынку, ці ўсё гэта сведчыць аб усё большым «росквіце» нашай эканомікі.

Немцы, як заўсёды, канкрэтныя

ГОМЕЛЬ (У. Пернікаў). Сюды прыбыла група работнікаў міністэрства па навакольным асяроддзі Германіі. Яны рабілі ў некаторых абласцях Расіі, што пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы, даследаванні па накапленню ў арганізме чалавека і прадуктах харчавання радыенуклідаў па спецыяльна распрацаванай у гэтай краіне праграме.

Тое ж прапанавалі зрабіць і ў Брагінскім, Чачэрскім, Веткаўскім, Кармянскім, Нараўлянскім, Добрушскім раёнах. Жыхары, якія пройдуць абследаванне на найноўшых абсталяваннях і апаратуры, нарэшце атрымаюць на рукі не толькі сертыфікаты, дзе будзе ўказана колькасць назапашаных арганізмам радыенуклідаў, але і будуць дадзены кожнаму чалавеку канкрэтныя рэкамендацыі па іх вывазу.

Адноўлены пасля доўгага перапынку Свята-Нікольскі жаночы манастыр у Магілёве. Манаскі зарок прынялі пакуль сем сясцёр. Але ўжо паступіла некалькі дзесяткаў прашэнняў ад дзяўчат і жанчын, якія не змаглі знайсці сябе ў нашым мітуслівым свеце і шукаюць выратавання ў адасобленых келлях.

Магілёўскі манастыр быў заснаваны ў першай палавіне XVII стагоддзя пры царкве святога Мікалая. Спачатку быў мужчынскім, а з сярэдзіны XVII стагоддзя — жаночым. Пасля 1917 года манастыр закрылі, а будынак прыстасавалі пад складскія памяшканні.

Цяпер, калі будынак вернуты царкве, тут паволі пачынае аднаўляцца былое жыццё: рэстаўрыруюцца царква, манашаскія келлі, даводзіцца да ладу прысядзібная гаспадарка.

НА ЗДЫМКУ: у час ранішняй трапезы.
Фота Сяргея ЖАЛУДОВІЧА. (БЕЛТА).

РАДЗІМА НАША — БЕЛАРУСЬ

«Заповіт»: Пра палітыку не гаворым. Наша задача—культура

Рыхтуючы матэрыялы на гэтую тэму і расказваючы, напрыклад, аб нацыянальных суполках татар ці немцаў на Беларусі, першае пытанне, якое звычайна задавалася іх прадстаўнікам, было такім: шляхі пранікнення гэтых народаў на нашу зямлю. У сустрэчы ж са старшынёй культурна-асветніцкага таварыства ўкраінцаў у Мінску «Заповіт» Нінай КАМОСКА такое пытанне прагучала б як поўная недарэчнасць. У нас адны карані, цесна перапляценыя гісторыя, традыцыі, культура, мова...

— «Заповіт» створаны ў Мінску два гады назад, — тэрмін, здаецца, немалы: ёсць на што азірнуцца. Таварыства ўваходзіць у склад Асацыяцыі ўкраінцаў Беларусі — «Ватра» («ватра» — гэта полымя, вогнішча, зніч). Асацыяцыя складаецца з суполак украінцаў Гомельшчыны, Брэстчыны. Вядома, гэта толькі пачатак — мы толькі пачынаем насапраўднаму наладжваць сувязі з землякамі тут, на Беларусі. Калі казаць аб мэце аб'яднання, то, думаю, і так усё зразумела — задавальненне духоўных патрэб украінцаў, якія жывуць адарванымі ад сваёй зямлі. У Мінску іх налічваецца, напрыклад, 53 тысячы, а ўсяго па рэспубліцы — звыш 300 тысяч. А гэта, згадзіцеся, нямала. Дык вось, наша галоўная мэта — зрабіць так, каб яны не адчувалі сябе няўтульна на гэтай цудоўнай зямлі, каб яны ведалі, што робіцца і на іх Бацькаўшчыне, якімі праблемамі яна жыве.

— Але давайце пагаворым пра «Заповіт». Што ён канкрэтна робіць для гэтага?

— Што такое задавальненне духоўных патрэб? Мы марым пра свае школы, тэатр, газеты. З першага верасня адкрываем нядзельную ўкраінскую школу для нашых дзетак. Спачатку хацелі адкрыць яе ў сакавіку, але, параіўшыся з настаўнікамі, вырашылі пакуль не спяшацца.

Няма памяшкання — галоўная наша праблема, а таму, відаць, заняткі на першым часе будуць праводзіцца на кватэры аднаго з нашых актывістаў. Я звярталася ўжо і ў школу, але дырэкцыя адмаўляе, патрабуе грошы за арэнду. А дзе іх узяць? Зараз буду бегаць у Міністэрства адукацыі, ГУНА, РУНА — магчыма ўдасца выбіць памяшканне (іншае слова не магу падабраць).

У культурным жыцці ўкраінцы Мінска маюць нейкія здабыткі. Мы арганізавалі свой хор, набор у яго яшчэ працягваецца. Кіруе хорам заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі — я не магу называць яго прозвішча, бо ён не хоча «засвяціцца». Зноў жа збірацца вымушаны на кватэры — а хіба гэта зручна?!

У бліжэйшы час выйдзе першы нумар нашага друкаванага выдання. Газета яшчэ не мае дакладнай назвы, ёсць толькі варыянты — «Українські вісті», «Роднае слова». Першы нумар нам абяцалі надрукаваць на Украіне, а далей трэба будзе шукаць дапамогі тут: вазіць за многія кіламетры — справа дарагая. Ды і які сэнс ва ўсім гэтым, аб якім паўнапраўным жыцці можа ў такім разе весціся гаворка?

— Культурна-асветніцкія таварыствы ўкраінцаў ужо існуюць ва ўсіх краінах СНД, дзяржавах Балтыі. Іх у вас называюць «усходняй дыяспарай». Калі параўнаць умовы, у якіх яны існуюць — то што можна сказаць тут?

— На жаль, параўнанне не на карысць Беларусі. І тут ёсць як аб'ектыўныя прычыны, так і суб'ектыўныя. Напрыклад, у Маскве ў састаў украінскай суполкі «Славуціч», якую ўзначальвае касманаўт Павел Паповіч, уваходзяць такія знакамітасці, як Ірына Мірашнічэнка, Людміла Гурчанка, Васіль Ланавой. Вядома, у іх многія праблемы вырашаюцца самі сабой, я ведаю, што яны хочуць адкрыць там свой тэатр, і ўпэўнена, што зробяць гэта.

Мы ж тут на кожным кроку сутыкаемся з цяжкасцямі, пераадолець якія часам няма ніякай магчымасці. Аб памяшканні я ўжо казала. Фінансы — таксама праблема. І яшчэ — доступ да сродкаў масавай інфармацыі. Людзі пра нас не ведаюць, мы не можам расказаць аб сваіх задачах, мерапрыемствах — проста няма дзе гэта зрабіць, усе патрабуюць грошай. Нам патрэбен тэле- і радыёэфір. Мы можам прывозіць ужо гатовыя перадачы з Украіны на тэмы культуры, фальклорныя, выхаваўчыя, дзіцячыя — запускаць іх тут, каб людзі ведалі, што робіцца на іх Бацькаўшчыне, як жывуць іх суайчыннікі ў іншых краінах. Урады практычна ўсіх рэспублік былога Саюза выдзяляюць немалыя сродкі на развіццё культурных цэнтраў нацыянальных меншасцей. Літва ў мінулым годзе выдаткавала толькі для ўкраінцаў звыш 30 тысяч рублёў, тое ж самае зроблена ў Малдавіі.

7-га снежня, якраз напярэдадні Белавежскай сустрэчы, мы сустракаліся са спадаром Шушкевічам і паставілі перад ім пытанні пра памяшканне, грошы. Ён сказаў, што першае не абяцае, а вось з грашовай дапамогай, з выдзяленнем часу на радыё і тэлебачанні — можна вырашыць. На гэтым усё і закончылася. Прайшло ўжо больш за паўгода. Затым былі сустрэчы і з народнымі дэпутатамі Беларусі, якія працуюць у камісіі па міжнацыянальных адносінах. «Пішыце», — сказалі яны нам. Мы і пісалі. Перапіска працягваецца. А паказвалі ж і заявы бацькоў на адкрыццё ўкраінскай школы — у адказ чулі: у нас і беларускія можна па пальцах пералічыць, з бібліятэкамі — тое ж самае. Як метро будаваць — украінцы едуць. А каб стварыць ім умовы для паўнацэннага жыцця — няма гэтага. Можа, я выкажу і крамольную думку, але лічу, што нацыянальная свядомасць беларусаў далёка не на тым узроўні, на якім павінна быць, а таму і мы не адчуваем разумення нашых праблем. Становішча сёння ўсюды складанае, не толькі ў Беларусі. І добра, што хоць у якасці нейкай дапамогі дачакаліся, нарэшце, адмены парламентам падаткаў на дзейнасць нацыянальных суполак у Беларусі. Такога нідзе не было: мы ж не камерцыйная фірма, а зарабляць грошы трэба для нармальнай работы, розных мерапрыемстваў. Мы не маем нават за што купіць звычайны кіёск, дзе можна было б прадаваць вышыванкі, малюнкі, сувеніры, пласцінкі, газеты і г. д.

— А якую дапамогу вы атрымліваеце ад урада Украіны?

— 22 студзеня члены Асацыяцыі «Ватра» знаходзіліся ў Кіеве, дзе быў наладжаны кангрэс украінцаў з незалежных дзяржаў былога Саюза. Прысутнічалі Краўчук, Фокін, Плюшч — кіраўнік Вярхоўнага Савета. Былі дэлегацыі з усіх абласцей Украіны, прадстаўнікі розных грамадскіх арганізацый. Дык вось, мэта гэтага кангрэса якраз і заключалася ў тым, каб «усходняя дыяспара» змагла расказаць аб сваім жыцці, аб праблемах. Так што, калі і маем мы якую падтрымку — грошы, літаратуру, — усё атрымана адтуль. Без гэтага існаванне «Ватры», у тым ліку і «Заповіта», было б проста немагчымым. Ды і нацыянальныя суполкі там, на Украіне, маюць зусім іншыя правы. Іх дзейнасць ніколі не абкладвалася падаткам, больш таго, пры Кабінеце Міністраў створаны так званы «мільённы фонд» у падтрымку развіцця нацыянальных абшчын. Створаны таксама і фонд дапамогі ўкраінцам «усходняй дыяспары».

— Якімі цікавымі прадпрыемствамі парадаваў «Заповіт» сваіх землякоў тут, у Мінску?

— У кастрычніку мінулага года былі праведзены Дні ўкраінскай культуры. Назва гучная, але атрымалася, праўда, не ўсё так, як хацелася, — першы блін атрымаўся камяком. Тры месяцы мы марна дабіваліся хоць якой-небудзь падтрымкі ў Міністэрстве культуры. Ні грошай, ні памяшкання, ні афіш. Па дружбе ўдалося атрымаць на буднія дні залу ДК чыгуначнікаў. Прыехаў кіеўскі Маладзёжны тэатр — два тыдні ён знаходзіўся тут, але вымушаны быў спыніць гастролі, бо зала пуставала. І не таму, што не было жадаючых. Проста мала хто ведаў аб гэтым. Прыязджала таксама вядомая на ўсёй Украіне заслужаная артыстка Ала Кудлай — яна аб'ездзіла паўсвету, народны ансамбль з Івана-Франкоўска — усё за свае сродкі. Была наладжана таксама выстаўка ўкраінскага нацыянальнага касцюма з Лаўры — музея дэкаратыўнага мастацтва ў Кіеве, выстаўка карцін па творах Шаўчэнкі.

Затым пры дапамозе Акадэміі мастацтваў ужо ў гэтым годзе праведзены вечары ўкраінскай песні, таксама прыязджалі народныя гурты з Украіны. Было некалькі паэтычных вечароў, Шаўчэнкаўскія чытанні, сустрэчы, прысвечаныя Лесі Украінцы. Вялікая паэтэса была ў Мінску чатыры разы. Апошні прыезд адбыўся ў 1901 годзе. Яна спынялася на кватэры свайго бліжэйшага сябра марксіста Мяржынскага. Ён жыў у тым доме па вуліцы Багдановіча, дзе цяпер месціцца магазін «Вайсковая кніга». Ёсць дамоўленасць, і я спадзяюся, што яна ажыццявіцца, аб адкрыцці ў адным з пакойчыкаў магазіна музея Л. Украінкі. Гэта неабходна зрабіць.

— І нарэшце пытанне на палітычную тэму. Украіна сёння знаходзіцца ў няпростым становішчы...

— Не хачу гаварыць пра гэта. Мы займаемся культурай, духоўным жыццём. Нашы мужчыны з вамі пагаварылі б пра палітыку, але калі яны на сустрэчы закранаюць такія пытанні, мы іх перапыняем... Хацелася б яшчэ праз вашу газету звярнуцца да ўкраінцаў-беларусаў, каму неабыякавая доля ўкраінскай мовы і песні, хто хоча зберагчы народныя традыцыі, каго цікавіць мінулае і сучаснае Украіны, прыходзіць у культурна-асветніцкае таварыства «Заповіт». **Тэлефон у Мінску — 71-49-55.**

НАШ КАМЕНТАРЫЙ. Вось такая атрымалася размова з Нінай Камоска. Шчыра кажучы, невясёлая, з мноствам пытальнікаў. Не хацелася б гаварыць аб гэтым, але, мне здаецца, што залішняя «канспірацыя», якую часам праяўляла Ніна Якаўлеўна, не пойдзе на карысць справе. Пытанне аб «пятай графе» на Беларусі яшчэ не ставілася. І, будзем спадзявацца, ніколі не ўзнікне.

Жыццё нацыянальных суполак на Беларусі толькі пачынаецца. Узнікае яшчэ мноства праблем. І без падтрымкі дзяржавы тут ніяк не абысціся. Толькі тады ў нашым агульным беларускім доме будзе лад і парадак, калі ўсе яго жыхары будуць мець магчымасць задавальняць свае духоўныя запатрабаванні, моцна трымаць повязь са сваёй Бацькаўшчынай, як бы далёка яна ні знаходзілася.

Анатоль СЛАНЕЎСКІ.

РЫНАК ЯК ЁН ЁСЦЬ

СТРАТНЫЯ РЭЙСЫ

Дыспетчар аб'явіла пасадку на Брагін, і дырэктар Гомельскага аўтавакзала Станіслаў Рускі выйшаў з кабінета на перон, каб паглядзець, колькі ж пасажыраў паедзе ў камфартабельным 43-месным аўтобусе. Іх было ўсяго шэсць — чалавекі тры камандзіровачных і столькі ж, мяркуючы па ўсім, вяскоўцаў, якія, відаць, дабіраліся да райцэнтра па нейкай вельмі пільнай патрэбе...

Гэта быў далёка не першы рэйс, які расчараваў дырэктара аўтавакзала. Летась, калі адбылося першае павелічэнне цэн на білеты, аўтавакзал і аўтастанцыя абласнога цэнтра страцілі каля трыццаці працэнтаў пасажыраў. Сёлета — да 60 працэнтаў. Аўтобусы ходзяць больш як напалавіну пустыя на ўсе 278 рэйсаў, што робяцца на працягу сутак. Гэтак жа і на аўтастанцыі, якая абслугоўвае пасажыраў прыгарадных маршрутаў.

Цана білетаў, якая апошнім часам падскочыла ў дзесяць разоў, балюча ўдарыла па пасажырах. І па аўтавакзалу—таксама. Людзі зараз не ездзяць на аўтобусах па сваіх справах так часта, як раней. Яны або сумяшчаюць паездкі, або стараюцца адправіцца ў дарогу чыгуначным транспартам, дзе цэны на білеты намнога меншыя.

А што ў выніку? Калі сёлета на 1 студзеня аўтавакзал меў 300 тысяч рублёў прыбытку, дык зараз—1.700 тысяч рублёў страт. Давялося скараціць 50 работнікаў, 40 рэйсаў і закрыць сем прамежкавых аўтакас і станцыйных збудаванняў (тут трэба зазначыць, што Гомельскі аўтавакзал з'яўляецца ў вобласці галоўным, а ў яго падпарадкаванні знаходзяцца ўсе аўтастанцыі ў гарадах і раёнах вобласці). У чэрвені будзе закрыта яшчэ шэсць аўтакас: трэба як-неяк выжыць. Бо калектыў толькі-толькі зводзіць канцы з канцамі, ледзь утрымлівае сябе. На ўсё астатняе грошай няма—ні на плату за цяпло, электраэнергію, ваду, ні на добраўпарадкаванне, рамонт памяшканняў і г. д. І гэта не дзіўна, бо з кожнага выручанага рубля яму перападае ўсяго 12 капеек. Астатнія 88 ідуць у аўтагаспадарку, якая забяспечвае яго транспартам:

— Але і там жыццё незайздроснае, — гаворыць Станіслаў Сцяпанавіч. — Аўтагаспадарка выдаткоўвае ўсе грошы на зарплату і трымаецца толькі за кошт таго, што ёй выдзяляюць датацыю. Нас жа ніхто не дацыруе, хаця гэтае пытанне мы неаднаразова ставілі перад абл- і гарвыканкомамі, і перад сваім аб'яднаннем. Кажуць: выкручвайцеся самі. А як?

— Відаць, трэба пайсці на крайнія меры, — уключаецца ў гутарку намеснік С. Рускага Аляксандр Кавалёў. Аднесціся да дзяржавы і мясцовых савецкіх органаў гэтак жа, як і яны да нас. А менавіта: стварыць асацыяцыю, у якую ўвойдуць толькі галоўны аўтавакзал і аўтастанцыя ў Гомелі. Такім чынам мы скароцімся да мінімуму і выжывем. А аўтастанцыі і аўтавакзалы ў райцэнтрах, якія даюць найбольшыя страты, хай закрываюцца, выходзяць з-пад нашага падпарадкавання. І ім, і нам будзе лепш, калі іх на свой баланс возьмуць раёны і гарады.

Гэта пакуль што задумы, якія могуць увасобіцца ў рэальнасць і якіх ні С. Рускі, ні А. Кавалёў не вельмі жадаюць. Яны цвёрда ўпэўнены, што міжгароднія і прыгарадныя пасажырскія перавозкі, як ва ўсіх цывілізаваных краінах, павінны дацыравацца. Закрыццё ж аўтастанцый — гэта не той шлях, па якому трэба ісці. Бо як тады дабірацца да горада вяскоўцу, як яму гібець на холадзе і пад даждждамі ў чаканні аўтобусаў, што, дарэчы, на прамежкавых аўтастанцыях, якіх ужо не будзе, могуць і не спыняцца?

Між іншым, рынкавыя адносіны ў пасажырскіх перавозках на аўтобусах набываюць востры сацыяльны характар. Павялічыўшы непамерна цэны на транспарт, урад рэспублікі адной рукой душыць тое, што раней стварыў. Маю на ўвазе наступнае. Гараджанам далі ў вёсках участкі зямлі. Раней кошт білета туды на адлегласць да 50 кіламетраў складаў капейкі, зараз — 15—18 рублёў. Падлічыце, калі ласка, у колькі абыдзецца адна паездка туды і назад сям'і, скажам, з чатырох чалавек. Ды многія ж адмовяцца апрацоўваць зямліцу, бо ім дзешавей купіць будзе тую бульбіну ў магазіне.

А вазьміце селяніна. Ці павязе ён у горад тыя два дзесяткі яек па 15 рублёў або яблыкі, калі выручку зрасходуе на білеты? Вось чаму, думаецца, у гэтых пытаннях напрошваюцца нейкія іншыя падыходы. Магчыма, мясцовым уладам варта было б увесці для аўтавакзалаў льготныя тарыфы на электра- і цеплаэнергію, ваду і г. д.? А гараджанам, якія апрацоўваюць дачныя ўчасткі ў вёсках,—даць льготы на паездкі туды. Рынак — гэта не нешта раз і назаўсёды застылае. Гэта гібкі механізм, які павінен даць чалавеку шанц выжыць.

Уладзімір ПЕРНІКАЎ.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

РАДЫЁ «СВАБОДА»

*** Сербскія ўзброеныя фарміраванні зноў абстралялі Сараева, тым самым парушыўшы мірныя пагадненні, дасягнутыя пад эгідай Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Харвацкі порт Дуброўнік ужо абстрэльваецца чацвёрты дзень запар.**

* Чэха-Славакія запатрабавала ад Югаславіі скараціць колькасць дыпламатаў у Празе. Гэта мера прынята ў адпаведнасці з санкцыямі ААН супраць Сербіі і Чарнагорыі.

*** Гарнякі Кузбаса заявілі аб пачатку забастоўкі ў знак пратэсту супраць затрымкі выплаты зарплаты. Да іх могуць далучыцца работнікі хімічнай і атамнай прамысловасці Сібіры.**

* Учора ў Маскве пачалася сустрэча міністраў замежных спраў Расіі і Малдовы. Яе тэма — становішча ў Прыднястроўі.

*** Прэзідэнт Паўднёвай Афрыкі Фрэдэрык дэ Клерк правёў у Маскве перамовы з Прэзідэнтам Расіі Барысам Ельцыным. Учора ён наведаў Санкт-Пецярбург. Дэ Клерк сказаў, што яго візіт у Расію стаў магчымым дзякуючы падзенню камуністычнага рэжыму ў былым Саюзе ССР і апартэіду—у Паўднёвай Афрыцы. Ельцын паабяцаў падтрымаць намаганні Паўднёвай Афрыкі па аднаўленню яе членства ў ААН і іншых міжнародных арганізацыях, адкуль яна была выключана за правядзенне палітыкі апартэіду. Дэ Клерк адкрыў Расіі 50-мільённы крэдыт дапамогі.**

* Кыргызстан узяў пад сваю юрысдыкцыю ўсе вайсковыя часці на сваёй тэрыторыі. Колькасць войск будзе скарочана прыкладна ў два разы.

*** Згодна даклада ААН, у краінах СНД чакаецца масавае беспрацоўе. Беспрацоўе, паводле прагноза, можа закрануць 15—20 працэнтаў насельніцтва.**

* Колькасць асоб, якія эмігрыравалі ў Ізраіль, упала ў маі да самага нізкага ўзроўню пасля 1989 года. Сюды прыбыло ўсяго 3.360 чалавек з былога СССР. У маі 1991 года эмігрантаў было звыш 16 тысяч.

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

*** Як паведаміў прадстаўнік амерыканскіх улад, вынікі выбараў, якія прайшлі ў нядзелю ў Сербіі і Чарнагорыі, нельга лічыць сапраўднымі. Яны азнаменаваліся запалохваннем апазіцыйных партый з боку ўрада. Прадстаўніца дзярждэпартамента Татуайлер заявіла, што працяг агрэсіі ў Босніі можа прывесці да ізаляцыі і эканамічнай катастрофы.**

* У Маскве зноў узняты цэны на гарэлку і тэлефонныя размовы.

*** Расійскі ваенны міністр Павел Грачоў аб'явіў, што Расія адкладвае вывад войск з Арменіі, Азербайджана, Грузіі. У выпадку вываду падраздзяленняў, заявіў ён, людзі пачнуць забіваць адзін аднаго.**

* У Рыме працягваюцца перамовы па Нагорнаму Карабаху, арганізаваныя Нарадай па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе. У гэтым месяцы пасяджэнне спецыяльнага камітэта НБСЕ па мірнаму ўрэгуляванню ў Карабаху адбудзецца і ў Мінску.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

Праспалі пеўні жонак

ДРАГІЧЫН. Тут зламыснікі зусім распеpазаліся. Пра гэта сведчыць той факт, што ў міліцыю звярнуліся трое жыхароў вуліцы 17-е верасня з адной і той жа заявай: ноччу з іх куратнікаў зніклі куры. У аднаго прапала чацвёра, у другога — сем, у трэцяга — дзевяць чубатак. Цікава толькі, якім спосабам гіпнатызавалі зладзеі птушак, каб тыя не ўзнялі сярод ночы вэрхал. А куды глядзелі пеўні?

ШЧУПАКІ З... ПРАБІРКІ

ПІНСК **(С. Шапіра).** Упершыню заняліся інкубіраваннем шчупака ў рыбгасе «Палессе». Эксперымент удаўся. Атрымана 10 тысяч малькоў. Усе яны выпушчаны ў сажалкі рыбаводчай гаспадаркі, дзе асноўнымі жыхарамі да гэтага часу з'яўляліся карп і таўсталобік.

Шчупак, як вядома, драпежная рыба. Але ў вадаёмах у якасці санітара ён прынясе больш карысці, чым шкоды. У далейшым вырашана яшчэ актыўней займацца інкубіраваннем гэтай рыбы, каб папоўніць яе запасы ў рэках і азёрах Піншчыны.

ВОСЬ ДЫК БАБА КАЦЯ!

МІЁРЫ. У вёсцы Шарагі жыве Кацярына Ільінічна Сільмановіч. Можа і не варта было б паведамляць пра гэта, каб не адзін цікавы факт — нарадзілася жанчына ў 1888 годзе.

Нягледзячы на такі паважаны ўзрост, Кацярына Ільінічна добра памятае даўнейшае жыццё, любіць расказваць пра тое, сведкай чаго яна была, сама ходзіць у мясцовы магазін за пакупкамі, наведвае суседзяў, упраўляецца па гаспадарцы. Усе старыя і маладыя вяскоўцы завуць яе «баба Каця».

Жыве «баба Каця» ў калгаснай кватэры і спадзяецца сустрэць трэцяе тысячагоддзе ў добрым здароўі.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

«ПАЗВАНІ МНЕ, ПАЗВАНІ!» «НЕ МАГУ, БО НЯМА ТРУБКІ»

Масавыя крадзяжы трубак з тэлефонаў-аўтаматаў Екацярынбурга сталі сапраўдным бедствам для гараджан. Па стану на сярэдзіну мая абрывы трубак зафіксаваны ў 740 таксафонах, а 230 апаратаў наогул зніклі. На думку супрацоўнікаў рамонтнай службы, трубкі крадуць з-за устаноўленых у іх капсюляў, якія злодзеі спадзяюцца выкарыстаць у хатніх тэлефонах. Аднак, падобныя намаганні не прынясуць плёну: таксафонныя капсюлі маюць асаблівы стандарт і толькі шкодзяць звычайным тэлефонным апаратам.

ЁСЦЬ ТАКАЯ ПАРТЫЯ

У сталіцы Казахстана Алма-Аце хутка з'явіцца партыя падлеткаў. Ужо ідзе падрыхтоўка да яе ўстаноўчага з'езда і ініцыятары яе не сумняваюцца ў яго поспеху. Мэта грамадскай арганізацыі тынэйджэраў, як модна называюць сябе алмаацінскія падлеткі, — аб'ядначца, парушыўшы тым самым падзел горада на хуліганскія «раёны». Прадугледжана аказанне матэрыяльнай дапамогі юнакам і дзяўчатам з малазабяспечаных сем'яў. Новая партыя мае намер арганізаваць дзіцячую біржу і ўласную сетку культурна-забаўляльных устаноў.

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

ЧЭРВЕНЬ

Першым летнім месяцам звычайна лічыцца чэрвень, хаця ў народным календары даволі цяжка правесці мяжу паміж вясной і летам. З вясною мінаўся першы этап палявых работ. Пачыналася пара, калі селянін мог назіраць за першымі вынікамі нядаўняй сяўбы: па маладых парастках у полі і на агародзе меркаваў пра ўраджай на восень. Пра месяц, які пачынаў лета, народная прыказка гаварыла: «У чэрвені ўбача спадар, што Бог дасць у дар».

2 чэрвеня — да Дня Трох пакутнікаў — зледзянелых старцаў, казалі, няма лета, а пасля іх ужо не бывае зімы.

3 чэрвеня. «Каля святой Алены гароды ўжо добра зялены». Лічылася, што пасеяны «на Алену» лён будзе асабліва ўдалы.

4 чэрвеня — Васіліск. Пасля гэтага дня ўслухоўваліся, каб пачуць спеў самай галасістай птушачкі: «Ад Васіліска і салавей блізка».

5 чэрвеня — царкоўнае свята Узнясення, альбо па-народнаму Ушэсця (г. зн. ушэсце Божае на неба). Яго называлі так таму, што адбывалася яно заўсёды на шостым тыдні пасля Вялікадня, у чацвер. Парушаць гэтае свята баяліся пад пагрозаю павер'я, што ў сям'і народзіцца шасціпалае дзіця. Гаспадыні абавязкова павінны былі пячы бліны: «Трэба Хрысту напячы ануч, каб было ў што абувацца! Абуецца і пойдзе ўжо ад нас па небе!» Пасля гэтага дня дзяўчаты пераставалі спяваць вяснянкі. У прамежку між Ушэсцем і Сёмухай (заўсёды 10 дзён) нельга было ні снаваць кроснаў, ні ткаць, таму што, казалі, можна заснаваць неабходныя ў гэты час дажджы, затое гэта была пара сялянскай узаемадапамогі — талакою дапамагалі адзін аднаму вывозіць у поле гной.

6 чэрвеня. Калі ў гэты дзень, што папярэднічае Яну Хрысціцелю, стаяла цёплае надвор'е, для пчаляроў гэта было прафесійнай прыкметай: «Калі выйдзець рой перад Янам, будзе земец панам». Незапознены вылет пчол абяцаў багаты медазбор.

11 чэрвеня. Серада на сёмым тыдні пасля Вялікадня называлася на Піншчыне «крывою». Капусту, буракі і г. д. у гэты дзень не садзілі, а то ўсё можа ўрадзіць крывое, малое, чарвівае.

14 чэрвеня — дзень пакутнікаў Юстына і Харытона. У гэты час селянін звычайна аглядае свае пасевы, што і зазначае прыказка: «Юстын цягне ўверх каноплі, Харытон — лён».

У суботу напярэдадні свята Сёмухі адзначаецца чарговы памінальны дзень — летнія (траецкія, сёмушныя, стаўроўскія) Дзяды, асабліва пашыраныя ў паўночнай і заходняй частцы Беларусі. У шэрагу раёнаў яны фактычна замяняюць Радаўніцу. Блізкі да лета час дазваляе прывесці магілы ў парадак, пасадзіць кветкі, памянуць нябожчыка. Даўней магілы прыбіраліся «маем» — аерам, кветкамі; прыносілі сюды зялёныя яйкі, пафарбаваныя ў адвары маладой зеляніны. Магілкі замяталі бярозавымі галінкамі, жадаючы прынесці нябожчыкам задавальненне, як ад лазні. У вокнах хат вывешвалі ручнікі з тым, каб душы нябожчыкаў маглі пазнаць жытло сваіх родных. Там, дзе не было звычаю наведваць у гэты дзень могілкі, абмяжоўваліся традыцыйнай памінальнай вячэрай у хаце. З суботы на заўтрашняе свята двор і хату таксама ўпрыгожвалі «маем» — ссечанымі маладымі бярозкамі, клёнамі, іншымі дрэўцамі і зялёнымі галінамі; на падлозе слалі траву, аер; кветкамі прыбіралі абразы, сталы, вокны. Калі «май» не сох пэўны час, хаця б дні са тры, то чакалі мокрых сенакосаў.

15 чэрвеня. Сёмуха (Тройца) — вялікае свята, якое адбываецца на 50-ы дзень пасля Вялікадня. Сярод каталіцкага насельніцтва часта мела назву «Зялёныя святкі» ці «Зелянец». Нягледзячы на пераважна летнія тэрміны яе святкавання, Сёмуха знаменавала сабою развітанне з вясною: «На Зелянец — вясны канец». З вясной найчасцей канчаліся і запасы хлеба ў селяніна, на што паказваў варыянт прыказкі: «На Зелянец — хлебу канец». Прыкметай Сёмухі ў полі было красаванне жыта. У гаспадарцы ж вакол яе замацаваліся свае правілы і парады: «Святая Сёмуха навозы возіць». Напярэдадні свята, памыўшыся ў лазні, сеялі каноплі. Спявалі на Сёмуху траецкія песні.

16 чэрвеня. Назаўтра пасля свята Сёмухі адзначаецца дзень Сашэсця Святога Духа. Калі Сёмуху ўмоўна можна лічыць апошнім днём вясны, то гэты наступны за ёю дзень гэтак жа ўмоўна можна прызнаць за першы дзень лета, на самым пачатку якога прыкмета-прыказка папярэджвала: «Да Святога Духа не скідай кажуха, а па Святым Дусе — у тым самым кажусе», маўляў, лета летам, а берагчыся ад халадоў не зашкодзіць. Існаваў і больш аптымістычны прагноз: «На Духа будзець цёпла і суха».

17 чэрвеня. Аўторак Духавага тыдня на Пінскім Палессі меў сваю адметнасць. Услед за Вялікаднем і так званым «Вялікаднем мёртвых» (ушанаваннем нябожчыкаў на могілках на святым тыдні) гэты дзень у народзе звалі «Конскім вялікаднем»: коней не бралі на работы, а на канюшнях ставілі свечкі за іх здароўе. Святы верных памочнікаў земляроба адзначаліся і ў іншыя дні года.

18 чэрвеня. Першая серада пасля Сёмухі (як і тая, што ішла адразу за Вялікаднем) звалася «Градавай», і на яе не працавалі, каб не наклікаць град на свае палеткі.

19 чэрвеня. Чацвер траецкага тыдня меў назву «сухога». На Гомельшчыне, каб не было летам засухі, маладыя людзі, хай сабе і жанатыя, лічаць за абавязак абліваць у гэты дзень адзін аднаго вадою.

21 чэрвеня. У дзень Фёдара па атмасферных з'явах спрабавалі прадказаць надвор'е і ўраджай: «На Тодара раса — лета сухое і ўраджайнае», «На Тодара раса — канапель паласа».

23 чэрвеня. Праз тыдзень пасля Сёмухі з панядзелка пачынаецца Пятроўскі пост — «Пятроўка-галадоўка».

25 чэрвеня — Анупрэй. З гэтым імем у сялянскім календары звязвалі паспяванне на ўзвышшах суніц.

26 чэрвеня — Акуліна-«грачышніца».

Сёлета ў гэты дзень — чацвер дзевятага тыдня пасля Вялікадня — выпадае «Дзевятнік». Часам на яго забаранялася працаваць, каб не выклікаць засухі. Каталікі і ўніяты святкавалі Дзевятнік у гонар Цела Божага і праводзілі хрэсныя хады з вялікімі цырымоніямі. Царква прыстасавала ў свой час на Дзевятнік урачыстасць у памяць уз'яднання беларускіх уніятаў з праваслаўнай царквою. На полі, дзе ўжо адкрасоўвала жыта, пачынала ў каласах налівацца зерне: «Святы Дзевятнік краску здымаець, пятку становіць, жыта раўнуець, наліваець».

Матэрыялы выпуску падрыхтаваў да друку Мікалай ЧАХОЎСКІ (тэл. 32-41-92).

Ці ўдаўся перчык?

Усім падабаецца перац. Салодкія плады ідуць у розныя салаты, а горкія — для кансервавання, нарыхтоўкі прыпраў. У пладах утрымліваецца да 7,4 працэнта цукру, 1,32 працэнта бялку. Ён — чэмпіён па ўтрыманню вітаміну С.

Культура даволі капрызная: любіць цяпло, святло, вельмі пакутуе ад халадоў. Пры 13 градусах цяпла прыпыняе сваё развіццё, а нулявая тэмпература смяротная.

Каранёвая сістэма неразгалінаваная, залягае ў верхніх слаях глебы. Таму абавязковыя палівы да 2 разоў на тыдні, асабліва ў час цвіцення і налівання.

Высаджваць расаду, якой 45—60 дзён, у першай палавіне чэрвеня. Рад ад рада на адлегласці 50 сантыметраў, адна расліна ад другой — 30 сантыметраў.

У час вегетацыі бываюць збоі. Найбольш частыя хібы — падгніванне кветак, фарміраванне пладоў скрыўленай формы. Тут [illegible] — сухая глеба і нізкая тэмпература.

Асобныя сарты дрэнна рэагуюць на яркае сонца. Таму вельмі карысна накрываць для іх нешта падобнае на дах з [illegible] старой плёнкі.

Плады салодкага перцу можна зрываць у няспелым выглядзе і даводзіць да ладу на падаконніку ці проста ў пакоі.

Бурак мяняе «прапіску»

У першай палавіне чэрвеня, разам з праполкай звычайна праводзіцца і прарэджванне раслін. Многія з іх можна высадзіць на градку. Яны дадуць добры ўраджай.

Ніякіх праблем не выклікае пасадка буракоў, капусты, бульбы, цыбулі. Можна прымусіць расці на новым месцы і такую «капрызу», як морква.

[illegible] некалькі агульных правілаў. Расліны, якія перасаджваем, за дзень да аперацыі добра паліць. Аперацыю праводзіць увечары. Расліны не выбіраць, цягнучы за лісце, а падкопваць, асцярожна абтрасаць зямлю (можна адмыць у вадзе). І адразу ж знішчыць самыя вялікія лісты (пакінуць адзін-два маладых), прышчыпнуць корань на трэць, пасадзіць у мяшанку з гліны і каравяку. Бульбу, вядома, такой «экзекуцыі» не падвяргаюць. Яе пераносяць разам з лісцем і зямлёю.

Садзіць, напрыклад, буракі пад вострую палачку. Зрабілі ў патрэбным месцы глебы адтуліну, залілі ваду, уставілі расліну і моцна прыціснулі лапатачкай.

Не загінула. Зноў паліць. Прыцяніць мутнаватай плёнкай, белай паперай. Праз тыдзень, калі «хвароба» абмінула, укрыццё зняць.

Добра ўдаецца перасадка ў пахмурнае, дажджлівае надвор'е.

Нітрат, пасунься!

Расліны, як і дзеці: чым большыя, тым больш патрабавальна гучыць іх «дай!» Памятаеце прымаўку, якая сцвярджае, што ад малых найбольш дастаецца каленям бацькоў, а ад большых — шыі! Вось так і ў раслінным свеце. З маленькага зерня вырасла дужая расліна, якой, каб далей развівацца і набіраць моцы, неабходна добрае сілкаванне. [illegible]

Агародніна, якая высяваецца рана, патрабуе невялікай колькасці гэтых элементаў, а вось позняя — значна больш. Вельмі шмат азоту, калію і фосфару ўжывае капуста. [illegible] Шмат мінеральных элементаў патрабуюць бульба, буракі, морква. Памідоры і цыбуля «сераднякі», а, скажам, агуркі і радыс — драбната.

Але агуркі пры высокіх ураджаях (асабліва ў цяпліцы) просяць і просяць «есці».

Здараецца такі момант, калі яны ўсе сваё «з'елі». Ураджайнасць рэзка паніжаецца. Вось тут і патрэбна павышаная доза падкормкі: (30—40 г азотных і 30—45 г калійных) на вядро вады. За дзень да гэтага зямлю паліваюць цёплай (да 25 градусаў) вадой.

Прадбачым пытанне: а як жа быць тады з нітратамі? Іх палохацца не трэба. Яны побач з чалавекам, што называецца, з калыскі. Галоўнае, не трэба перабаршчваць з уносам, калі нітраты становяцца небяспечнымі.

Існуе некалькі простых правілаў, як пазбегнуць небяспекі. Найгалоўнейшае з іх — збалансаванае сілкаванне. Уносіць перапрэлы гной і кампост (гэта з арганічных) і нітрафоску (з мінеральных). [illegible]

Абавязкова ўносіць мікраэлементы (попел, [illegible]), вапнаваць глебу. [illegible]

Далей — своечасовы і умераны паліў. [illegible]

Наогул, [illegible] — адзін з самых важкіх «козыраў» у нашым процістаянні нітратам.

І апошняе — аптымальная тэмпература і асвятленне. [illegible]

Суніцы выкідваюць кветаножкі

Цёплае надвор'е апошніх дзён мая, стабільны запас вільгаці і надзейнае сілкаванне дазволілі ўсім ягадным культурам шпарка набраць тэмпы. Суніцы, напрыклад, ужо выкінулі кветаножкі, а асобныя кусты нават пакрыліся бялюткімі парасончыкамі.

У гэты перыяд розныя работы па догляду звычайна не рэкамендуюцца. Адну ўсё ж варта зрабіць. Не будзем спадзявацца, што ўсе дні чэрвеня і ліпеня будуць такімі ж «цёплымі», як першыя. Дажджы і холад могуць выклікаць развіццё рознай гнілі. Таму варта знайсці час і раскласці па баразнах і пад кустамі апілкі, [illegible] Ды і пустазелле не вельмі праб'ецца праз слой падсцілкі.

У больш-менш сухое надвор'е плён дае скошаная трава, лісце. Але ў дажджлівае надвор'е вашы беды толькі памножацца. Таму ад прымянення лісця і травы лепш адмовіцца.

Можна зрабіць і такую «аперацыю». Па радах убіць калкі і нацягнуць шпагат ці што іншае — гнуткі дрот, напрыклад. Ягады будуць вісець на апоры, не дакранаючыся да зямлі. А якое гэта хараство — вісячы чырвоны ўраджай!

Глеба для расады

[illegible]

Што ж трэба для таго, каб самому падрыхтаваць добрую глебу? Усяго патроху — дзёрну, гною (свежага нават лепш), пілавіння, даламітавай мукі, мінеральных угнаенняў. Робім так. Недзе ў садзе (не пад дрэвамі) збіваем невялікую скрынку. На лузе, дзе толькі трава, наразаем дзёрна патрэбнымі квадратамі. Укладваем слой дзёрну і слой гною, перасыпаючы попелам ці даламітавай мукой, дадаём пілавінне, торф. Можна выкарыстаць траву (да цвіцення), салому.

Звычайна праз некалькі дзён кампост пачынае «грэць». Але для лепшай «работы» яго варта паліць адзін-два разы вадкімі ўгнаеннямі і прысыпаць зямлёй. У сярэдзіне ліпеня і жніўня ўсё двойчы пералапачваем. У верасні сумесь будзе гатовая. Яна аднародная, не ліпкая, без глiністых пахаў, цёмная ці цёмна-шэрая на выгляд...

Можна выкарыстаць толькі торф і гной у суадносінах 1:1. Укладваюць торф і гной паслойна. Летам на такі кампост выліваюць розныя кухонныя адходы, прыкрываючы травой.

Альберт ВЕЙНІК

ФІЗІК, ЯКІ ВЕРЫЦЬ У БОГА

(Працяг. Пачатак у №№ 103—106, 108, 109).

З пачатку нашай эры працягваліся паказы варагаўскіх армій, з'яўляліся велізарныя караблі ў ветразях, паланкі кружэляў, жанчыны, шчыгі, паланкі дыскаў. К канцу першага тысячагоддзя з лятаючых караблёў пачалі апускаць якар на канаце, па ім сыходзілі на зямлю людзі, некаторыя з іх лічвалі, у іншых выпадках іх удавалася абсяць камні і адлоўваць. З'яўлялася караблі цыгарападобнай формы, калоны і да т. п.

У пачатку другога тысячагоддзя назіраліся НЛА ў форме цыгары, барабана, піраміды і да т. п. Затым з'яўляліся крыжы, вязы, яны свяціліся, і г. д. Бачылі драконаў на калясніцах, вялізнага арла. У сярэдзіне нашага тысячагоддзя пачалі назірацца пасадкі НЛА на зямлю, якія пакідалі адпаведныя сляды, што вельмі палохала людзей.

У XVI ст. ужо адзначаюцца НЛА ў форме капялюша. Былі паказаны ваенныя дзеянні феноменаў накшталт шароў, арак, яны паглыналі адзін аднаго, вакол лёталі стрэлы і дроцікі. У XVII ст. бачылі першых энэланаўтаў (гуманоідаў), апранутых у тогу. XVIII стагоддзе характарызуецца вогненнымі шарамі, з'яўлялася вялізная змяя. Бачылі карабель накшталт мангольф'ера, з якога выходзіў чалавек. У XIX ст. адзначаліся групавыя пілатажы НЛА, паказваліся крыж, вогненны дыск, блюда, паветраны карабель з вялізным колам у выглядзе вентылятара і з пасажырамі на борце. Пачаліся абпраменьванні з НЛА, былі выпадкі паралічу цела.

Вялізная хваля з'яўленняў НЛА накшталт шароў, дыскаў і цыгар пракацілася па ЗША ў 1897 г. Назіраліся сляды пасадак НЛА на зямлю. Адбыліся шматлікія сустрэчы гуманоідаў з людзьмі. Гуманоіды былі апрануты па-сучаснаму, яны добра валодалі мовай, рост іх вагаўся ад 1,2 да 3 м. Адзначаны плаваючыя ў паветры чалавечыя фігуры. Бачылі карабель з крыламі, другі карабель меў рассоўныя крылы і шэсць цыліндрычных колаў, па тры на кожным баку.

Наша стагоддзе 30 чэрвеня 1908 г. азнаменавалася магутным выбухам тунгускага НЛА. 13 мая 1917 г. у Партугаліі паблізу мястэчка Кова дэ Ірна дзецям-пастухам з'явілася Дзева, затым гэта паўтаралася пры вялікім зборы публікі 13 числа кожнага месяца, гэты паказ завяршыўся 13 кастрычніка, калі ля мястэчка Фаціма з'явіўся НЛА ў форме дыска. Было мноства і іншых назіранняў.

СУЧАСНЫ НЛА І ПЕКЛА

Пачаткам сучаснай эры (бума) НЛА прынята лічыць дату 24 чэрвеня 1947 г., калі амерыканскі бізнесмен К. Арнольд ляцеў на ўласным самалёце каля гары Маунт-Рэйнір у штаце Вашынгтон і ўбачыў у паветры ланцужок аб'ектаў, плоскіх, як патэльні. Следам за гэтым назіраннем Арнольда пачаліся «талерачная эпідэмія», паніка, расследаванні, забароны з пакараннямі штрафамі і турмой, але завяршылася ўся гэта эпапея стварэннем многіх навукова-даследчых груп і інстытутаў, прычым талеркамі асабліва зацікавіліся ваенныя. Следам за ЗША пайшлі іншыя краіны: Аўстралія, Англія, Грэнада, Італія, Кітай, Францыя, Японія і г. д.

Вельмі цікава, што ў самы апошні час крайне ўзрасла частата з'яўленняў НЛА. Напрыклад, паводле даных рассакрэчанага ў 1977 г. мемарандума ЦРУ, спадарожнікавая сістэма сачэння штодзённа рэгіструе ад 5 да 900 НЛА. Гэтыя таямнічыя аб'екты дэманструюць нам самыя неверагодныя малюнкі і «фокусы», якія зусім не могуць быць растлумачаны з пазіцый сучаснай навукі. Разам з тым пры ўважлівым разглядзе ва ўсёй гэтай калейдаскапічнай феерыі прасочваецца дакладна абазначаная лінія, якая імкнецца адвесці далей ад правільнага разумення феномена. Летам 1957 г. ва Убатуба над пляжам узарваўся дыскападобны НЛА, рыбакамі падабраны асколкі. Двойчы выкананы хімічны аналіз паказаў чысты магній, затым праз некалькі гадоў у асколках была знойдзена невялікая прымесь стронцыю, а яшчэ праз 10 гадоў аналіз даў ужо іншы вынік. 29 студзеня 1986 г. пад Дальнягорскам на гары Вапняковай (вышыня 611 м) узарваўся НЛА і быў апісаны падрабязна. Я атрымаў ад аўтара В. В. Двужыльнага ўзоры асколкаў (свінцовыя і жалезныя шарыкі, «сетачка») крамяністай пароды, абгарэлага пня, пашкоджанай галінкі рададэндрана і г. д. Тут я хачу звярнуць увагу толькі на наступныя даныя хімічнага аналізу, прыведзеныя ў артыкуле. «У «сетачцы» назіраюцца знікненне і з'яўленне элементаў. Так, да прагрэву ў вакууме рэнтгенаструктурны аналіз паказваў золата, серабро і нікель. Але пасля прагрэву яны... зніклі. Хоць нічога не выпарылася і не плавілася (зафіксавана электронным мікраскопам). Куды зніклі тры элементы? Затое з'явіўся малібдэн, якога там наогул не было. Удабавак з'явіўся і сульфід берылію, злучэнне нястойкае, на паветры самазагаральнае. А праз пяць месяцаў ад сульфіда засталіся ледзь улоўныя сляды».

Да гэтага ж класа з'яў трэба аднесці і так званую вашкскую знаходку. Летам 1976 г. на беразе ракі Вашка ў Комі АССР рыбакі знайшлі кавалак металу, ён складаўся ў асноўным з рэдказямельных элементаў — цэрыю, лантану і неадыму і валодаў незвычайнымі ўласцівасцямі. Напрыклад, у метале ўтрымліваліся ізатопы, але адсутнічалі сляды іх распаду, чаго ў прыродзе не назіраецца.

Паводле паведамленняў друку, вялікая колькасць абломкаў і нават цэлых НЛА, а таксама загінуўшых членаў экіпажа ёсць у ЗША. Адзін з першых НЛА пацярпеў аварыю 2 ліпеня 1947 г. у раёне горада Росвел, штат Нью-Мехіка. Пілоты дыскападобных НЛА звычайна маюць рост каля 1,2 м, галава непрапарцыянальна вялікая, вочы вузкія і шырока пасаджаныя, нос — невялікая выпукласць з адной ці двума адтулінамі, рот — таксама невялікая адтуліна, вушы — невялікія паглыбленні, рукі доўгія, да калень, палавыя органы адсутнічаюць. На здымках была адлюстравана кісць з кіпцюрамі замест пазногцяў і г. д.

НЛА іншы раз развіваюць каласальныя паскарэнні, якія дасягаюць дзесяткаў тысяч паскарэнняў сілы цяжару q; ціха лятаюць у паветры і вадзе са звышгукавымі скарасцямі, часта па зігзагападобнай траекторыі; нерухома завісаюць над пэўнай кропкай паверхні зямлі; пры спробах наблізіцца да НЛА, які прызямліўся, чалавек іншы раз натыкаецца на пругкую адштурхоўваючую перашкоду і ў яго ўзнікаюць адчуванні, як ад хранальнага поля «вожыка», і да т. п.

Вельмі многа дзіўнасцей адбываецца са святам: бачны прамень святла, пасыламы НЛА, раптоўна абрываецца ў прасторы, уцягваецца ў НЛА ці павольна выцягваецца з яго пры ўгляданні зняшняе святло ліхтароў і фар [illegible] НЛА можа змяняць сваё форму і размеры, іншы раз расшыраючыся на паўнеба; у 90 працэнтах выпадкаў НЛА не паддаюцца радыялакацыі і г. д. Гэтыя і многія іншыя падобныя звесткі можна знайсці ў абшырнай уфалагічнай літаратуры, у прыватнасці ў цудоўным аглядзе Кемпбела.

Пералічаныя факты адносяцца да навукова-тэхнічнага боку праблемы НЛА. Амаль усе яны не ўкладваюцца ў нашы тэарэтычныя ўяўленні і здаровы сэнс. Тым не менш большасць з іх лёгка можна растлумачыць з пазіцый АТ.

Згодна з АТ, у апісаных назіраннях галоўную ролю адыгрывае невядомая раней хранальная з'ява. Напрыклад, павялічыўшы ў апараце з дапамогай хранальнага поля хаду рэальнага часу ў 100 разоў, мы пры паскарэннях зменшым дзеючую на апарат і яго насельнікаў інерцыйную сілу ў 10.000 разоў. Хранальны прамень, накіраваны з НЛА ўздоўж трасы палёту, заражае хранальным рэчывам асяроддзе, яе малекулы распіхваюцца, і апарат рухаецца ў паветры ці вадзе нячутна і з мінімальным трэннем, уласцівым вакууму. Пры гэтым з энергетычнага пункту гледжання больш эканамічным аказваецца палёт па ломанай (зігзагападобнай) траекторыі, бо вялікія паскарэнні на паваротах для апарата не страшныя, а вызваляемы ад асяроддзя аб'ём атрымліваецца мінімальным. У міжзорнай прасторы хранальны прамень пазбавіць апарат ад сутыкненняў з касмічным пылам і іншымі часціцамі.

Нерухомае і бясшумнае завісанне НЛА тлумачыцца яго «рухам за кошт унутраных сіл», г. зн. наяўнасцю безапорнага рухальніка. Але паблізу зямлі НЛА звычайна завісае, апіраючыся на адштурхоўваючы хранальны прамень-слуп. Каб не завальвацца на слупе, з НЛА пускаюць тры-чатыры нахільныя прамені або полыя прамені-конусы: яны стабілізуюць становішча НЛА ў гарызантальнай плоскасці. Пры ўзлёце НЛА звычайна спачатку падымаецца над зямнымі перашкодамі на прамені, а затым уключае маршавыя рухавікі і часта адразу ж знікае з поля зроку, бо пры паскарэннях больш за 20 q вока практычна не ўспрымае прадметаў. На зямлі застаюцца хранальна зараджаныя цэнтральны след ад хранальнага слупа і тры-чатыры бакавыя плямы або адзін-два канцэнтрычныя кругі ад стабілізуючых промняў. Грунт вельмі моцна зараджаны, таму працяглае знаходжанне на свежым месцы пасадкі пагражае захворваннем, што я адчуваў неаднойчы, ці нават смяротным зыходам.

Хранальнае поле НЛА спыняе рухавікі ўнутранага згарання, парушае работу электронных прыбораў, змяняе хранал (хаду часу) зараджаных цел; гэта фіксіруюць механічныя, электронныя і радыеізатопныя гадзіннікі і да т. п. Хранальнае поле таксама моцна змяняе частату і скорасць руху фатонаў. Напрыклад, бачнае знешняе святло пераводзіцца ў нябачную інфрачырвоную галіну («тушацца» ліхтары і фары), а нябачныя гама-промні, пасылаемыя НЛА, робяцца бачнымі, але іх пранікальная здольнасць, якая вызначаецца энергіяй фатона, захоўваецца. У выніку святло НЛА (і шаравой маланкі) не адлюстроўваецца, а пранізвае люстэрка і мясцовасць. У неаднародным хранальным полі НЛА бачныя промні выгінаюцца ці абрываюцца ў прасторы; трапляючы ў вока пад пераменным вуглом зроку, яны ствараюць уражанне змянення формы і памераў НЛА; выгнуты і змяніўшы частату пасланы з Зямлі прамень прыёмнікам радыёлакатара не ўспрымаецца і г. д.

У выкладзеных тут фактах навукова-тэхнічнага характару, расшыфраваных з дапамогай АТ, можна угледзець яўны намёк на іншапланетнае паходжанне НЛА, на дзеянні прышэльцаў, якія стаяць на больш высокім узроўні развіцця, чым чалавечая цывілізацыя, бо ў сваіх караблях яны шырока задзейнічалі і невядомую людзям хранальную з'яву, і невядомыя безапорныя рухальнікі, і многае іншае, што патрабуецца для працяглых касмічных пералётаў. Я мог бы парадавацца, што АТ змагла зазірнуць настолькі далёка наперад і атрымала ўскосныя пацвярджэнні ў такой прыгожай і рамантычнай форме.

Аднак падобная радасць была б вельмі заўчаснай. Насцярожвае многае. Напрыклад, яўна абсурдна выглядаюць асколкі НЛА. Цяжка ж паверыць, каб корпус касмічнага карабля быў выраблены з чыстага магнію, як ва Убатуба. Зусім бессэнсоўнымі здаюцца няспынныя і самаадвольныя змяненні саставу асколкаў, як ва Убатуба і на гары Вапняковай на вышыні 611 м. Насцярожвае і састаў металу вашкскай знаходкі. Думаю, што з цэлых НЛА, калі яны ёсць у ЗША, таксама не ўдасца здабыць якую-небудзь іншую карысную інфармацыю, акрамя той, аб якой размова пойдзе ніжэй.

Усё гэта наводзіць на сумны роздум аб тым, што іншапланетнае паходжанне НЛА — гэта толькі маскіроўка, прынада, а сапраўдны сэнс і мэта феномена заключаецца ў чымсьці іншым. На гэту прынаду цяпер ахвотна ідуць многія, хто ўскладае надзеі на дапамогу змучанаму чалавецтву з боку вышэйшага касмічнага розуму. Думка аб маскіроўцы і прынадзе яшчэ больш умацоўваецца, калі звярнуцца да з'яў, якія суправаджаюць НЛА, адбываюцца ўнутры, каля і вакол яго. Каротка ўпамяну некалькі з'яў такога роду.

Вядомы сведчанні выкрадання людзей, некаторыя нават пабывалі ўнутры НЛА. Яны расказваюць неверагодныя гісторыі аб тым, што ўнутраны аб'ём НЛА аказваецца невымерна большы за знешні, што інтэр'ер у ходзе наведвання моцна змяняецца і да т. п. Пры з'яўленні НЛА на людзей часта нападаюць страх і жах, яшчэ раней жывёлы пачынаюць кідацца, рыкаць і бляяць, сабакі падціскаюць хвасты і хаваюцца. У паветры і на зямлі з'яўляюцца і знікаюць усялякія асветленыя і цёмныя фігуры, іншы раз такая фігура мае выгляд трохметровага гіганта без галавы і г. д.

(Працяг будзе).

ТЭЛЕБАЧАННЕ

3 чэрвеня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Красаўка». Кінанарыс.
8.55. Тэлебачанне — школе. Выпускны экзамен па беларускай і рускай мовах за курс базавай школы.
9.00. «Вяртанне ў легенду». Фільм-канцэрт.
9.30. Студыя «Мэта».
10.30. «Іван Васільевіч мяняе прафесію».
16.35. Экран дзіцячага фільма. «Па сакрэту ўсяму свету». 2-я серыя.
17.35. Мультфільмы.
18.00. Коўзкі шлях у дастатак. Перадача з Брэста.
18.40. Тэл. дак. фільм «Мне далёка не ўсё роўна».
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Наш каментарый. «Ольстэрскі ўікэнд».
19.15. Рэйтынг. Дадатак да праграмы «Час пісьма».
19.45. «Каралеўскае паляванне». Шоу-казіно.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. «Джэнтльмены ўдачы». Маст. фільм.
22.55. НІКа.
23.10. Іграе Юдзіт Мош (Германія).

І канал. Астанкіна

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. Ранішняя гімнастыка.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.10. У рубрыцы «Паглядзіце на твар» тэл. дак. фільм «Майстар».
9.25. «Доктар Тэйран». Тэл. маст. фільм. 1-я серыя.
11.00. Навіны.
13.10. Тэлемікст.
13.55. Блакнот.
14.00. Навіны.
14.25. Сёння і тады.
14.55. «Дуброўскі». 2-я серыя.
16.00. Рок макс.
17.00. Навіны.
17.20. «Дзень Зямлі».
17.35. Сельскія хронікі.
18.05. «Багатыя таксама плачуць».
18.30. Сустрэча з пісьменнікам У. Вайновічам.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Доктар Тэйран». 2-я серыя.
22.15. Тэл. дак. фільм «Фантазіі на тэму Фабержэ».
22.25. Расія—Італія. Футбольны матч-канцэрт зорак эстрады.
23.50. Тэл. дак. фільм «Паўвостраў Таймыр».
0.25. «Дуброўскі». 2-я серыя.

Канал «Расія»

9.05. Тэлеасамблея.
9.55. «Каслінскі гран-пры». Кінанарыс.
10.05. Момант ісціны.
11.00. Адкрыты чэмпіянат Францыі па тэнісу.
11.50. «Санта-Барбара».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. «Марозка». Маст. фільм.
16.35. «Камар Камаровіч».
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Тэлеагляд «Далёкі Усход».
17.45. Версія.
18.00. Тварам да Расіі.
18.15. Гутарка пісьменнікаў М. Мішына і А. Кабакова з Э. Радзінскім.
18.45. Экран крымінальных паведамленняў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Санта-Барбара».
20.20. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
20.50. Майстры. «Незабыўны і непаўторны У. Хенкін».
22.00. Весткі.
22.20. Цішыня № 9.
23.20. Адкрыты чэмпіянат Францыі па тэнісу.

4 чэрвеня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Тэл. дак. фільмы «Маці чалавечая», «Спадарожнікі».
9.45. «Джэнтльмены ўдачы». Маст. фільм.
16.30. Навіны.
16.35. «Мы — хлопцы жывучыя». Тэл. маст. фільм.
17.50. Мультфільм.
18.00. Тэл. дак. фільмы «Азбука дабрыні», «Як у садзе, у гародзе...»
18.40. Радыенукліды і прадукты харчавання.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.15. Арганізацыя фірменнага гандлю ў вытворчым аб'яднанні «Белптушкапром».
19.35. «Архіварыус».
20.00. Польскія таргі ў Мінску.
20.25. Тыдзень беларускага ўрада.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. «Крок» прадстаўляе... Студыя «КіТ».
23.25. НІКа.

І канал. Астанкіна

5.00. Навіны.
5.30. Раніца.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.10. Мультфільм.
9.25. «Доктар Тэйран». 2-я серыя.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
13.10. Тэлемікст.
13.55. Блакнот.
14.00. Навіны.
14.20. «Дуброўскі». 3-я серыя.
15.30. Фільм — дзецям. «Цар-камп'ютэр» (Польшча).
16.45. «Дзень Зямлі».
17.00. Навіны.
17.25. ...Да 16 і старэйшым.
18.05. «Багатыя таксама плачуць».
18.30. Мавізмы Марка Захарава.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Доктар Тэйран». 3-я серыя.
22.15. «Партрэт на фоне». В. Бялоў.
23.00. Навіны.
23.20. Гукавая дарожка.
23.50. Ахоўная грамата. «Прыдумайце сюжэт аб пяшчотнасці і леце».
0.20. «Дуброўскі». 3-я серыя.

Канал «Расія»

9.20. Складчына.
10.00. Без рэтушы.
11.00. Адкрыты чэмпіянат Францыі па тэнісу.
11.50. «Санта-Барбара».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Адкрыты чэмпіянат Францыі па тэнісу.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Першы тайм.
17.15. Расія і свет.
17.45. Паны-таварышы.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Студыя «Нотабене».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Спецыяльны камерцыйны веснік.
19.40. Вясенні баль у Калоннай зале Дома саюзаў.
20.30. У свеце аўта- і мотаспорту.
21.00. Пятае кола.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.25. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
22.55. Пятае кола. Працяг.
23.45. Адкрыты чэмпіянат Францыі па тэнісу.

ШАХМАТЫ

Пад рэдакцыяй майстра спорту У. Сычова

ТВОРЫ КОНКУРСУ СКЛАДАННЯ

М. Бантыш (Віцебск)

Белыя: Кре4, Св6, Кg6 (3).
Чорныя: Кре6, Фd6, Лd5 (3).
Кааператыўны мат за 3 хады. Тры рашэнні.

В. Быкаў (Мінск)

Белыя: Крb1, Ла4, Ке4, пп. d4, d5, f2 (6).
Чорныя: Крh1, Са5, Ch7, Кb5, пп. а3, b2, b3, c3, d6, f3 (10).
Кааператыўны мат за 4 хады. Два рашэнні.

ЗВЕРЦЕ РАШЭННІ

Заданні № 9 і № 10 першага квартальнага конкурсу рашэнняў развязваюцца наступным чынам:

№ 9. А. Іяхандл. 1. Кb3 Кb1 2. Ке3, Кре1 3. Кс2 Крf1 4. Кd4 Кс3 5. Сg4 Лh8 6. Се2 К:е2 7. Ке3 Кре1 8. Кf3×.

№ 10. Я. Сляпян. 1. Cd8! Cc6+! 2. Крf8 Кg6+ 3. Крf7 Се8+ 4. Кр:е8 Кс7+ 5. Крf7! Л:f5+ 6. Сf6+ Крh7 ідэальны пат пры звязанай фігуры.

Нельга гуляць 1. Л:е5? з-за 1... Крg7! 2. Крd8 Сс6 і чорныя выйграюць, калі 2. Ле6 Кс7+, калі 2. Крd7 Кb6+!

Правільна рашылі заданні наступныя ўдзельнікі: К. Жук, В. Быкаў, М. Губчык, М. Сігневіч і іншыя.

ТЭМАТЫЧНЫ КОНКУРС

Рэдакцыя газеты «Звязда» разам з рэспубліканскай камісіяй па шахматнай кампазіцыі аб'яўляюць чарговы XX рэспубліканскі тэматычны конкурс складання двуххадовых задач.

Суддзя конкурсу А. Зайцаў з Гомеля прапанаваў наступную тэму:

«Цыклічнае чаргаванне белых і чорных фігур, якія ходзяць на адны і тыя ж палі. Магчыма як аднафазнае так і шматфазнае прадстаўленне тэмы».

Прыклад. М. Быкаў і М. Чарняўскі, «Праблемблад», 1972 г.
Белыя: Крh8, Фh7, Лс3, Са1, Сd7, Кс6, Кf7; пп. d6, g4, h4 (10).
Чорныя: Крf6, Фс1, Лf1, Лg3, Са2, Cg1, Ке1, Ке8; пп: с5, f5, g6 (11).
1. Кfd8! ~ 2. Фе7×, 1... g5 (А) 2. Фh6× (В),
1... Фh6 (В) 2. Ле3× (С), 1... Ле3 (С) 2. g5× (А).

Аўтар задачы, які зойме першае месца, будзе судзіць чарговы конкурс складання.

Творы на дыяграмах з поўным рашэннем прысылайце да 1 жніўня гэтага года па адрасу: 220041, г. Мінск, праспект Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда» з паметкай «Шахматны тэматычны конкурс».

РАДЫЁ

4 чэрвеня

10.15 — для дзяцей. І. Дворкін. «Касцёр у сасновым бары». Радыёпастаноўка. 11.00 — «Ваша думка, ваша прапанова». 11.30 — «Справа». Хроніка дзелавога жыцця. 11.40 — «Чалавек. Аўтамабіль. Дарога». 12.00 — «Апоўдні». 13.00 — «У абедзенны перапынак». 15.15 — «Матчына душа». Радыёраcказ. 16.05 — «Радыёпошук». 16.30 — «Ручаінка». 17.00 — «Эканамічны дзённік». 17.40 — «Ад нашага ўласнага карэспандэнта». 18.00 — перадачы абласнога радыё. 19.00 — гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 19.45 — вячэрняя казка. 20.00 «Дзень нашага жыцця». 20.25 — У. Караткевіч. «Краіна Цыганія» Радыёспектакль. 21.00 — «Ад шчырага сэрца». Музычная праграма. 22.00 — «Клопат». Медыцынскі веснік. 22.10 — «Песня і традыцыі». 23.10 — «Джаз-хваля». 0.00 — «Начны канал».

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ — СЁННЯ Ў НУМАРЫ

«Люстэрка». Інфармацыйная панарама.

На тэму дня. «Ехалі і даехалі...», «Выдатны «фокус».

Павучальны вопыт. «На змену падзёншчыне».

«У краінах Садружнасці». Весткі.

«Будуем прававую дзяржаву». Круглы стол «СБ».

«Бюро даведак». Падборка.

Міліцэйскія будні. «Ужо колькі разоў казалі свету аб павазе да мундзіра...»

«Кругагляд». Агляд міжнародных падзей.

«Як атрымаць французскае падданства». Артыкул.

«Пасрэднік». Інфармацыйна-рэкламны раздзел.

НАДВОР'Е

3 чэрвеня

Сёння ўдзень пераважны ўплыў на надвор'е рэспублікі акажа антыцыклон, чакаецца пераменная воблачнасць, без ападкаў. Тэмпература паветра ў Віцебску — 18—20, Магілёве — 19—21, Мінску, Гомелі — 20—22, Гродна — 21—23, Брэсце — 24—26 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ, інжынер-сіноптык.

BY

Паехалі?..

Такі распазнавальны знак павінен ўстанаўлівацца на кожным дзяржаўным або асабістым аўтатранспартным сродку, які выязджае за межы Беларусі. Ён уводзіцца ў адпаведнасці з дакументамі ААН, якія абавязваюць кожную краіну мець свой распазнавальны знак для аўтатранспарту, які знаходзіцца ў міжнародным руху.

Знак выраблены ў адпаведнасці з патрабаваннямі жэнеўскай Канвенцыі аб дарожным руху і з'яўляецца адзіна законным для аснашчэння беларускіх аўтатранспартных сродкаў.

Распаўсюджанне гэтага знака ў рэспубліцы вядзе канцэрн «Белмагістральаўтатранс».

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда». ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-60-13, аддзел па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларусь» Дом друку». Тыраж 81.098. Індэкс 63.850. Зак. № 107. Выходзіць 250 разоў на год.